

ΠΟΙΟΝ
ΕΧΩ
ΑΠΕΝΑΝΤΙ
ΜΟΥ

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΥΣ
ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

 ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Η έκδοση του Οδηγού υλοποιείται μέσω του Προγράμματος «Καταπολέμηση των Διακρίσεων στο πεδίο της επιχειρηματικότητας: Γυναίκες και νέοι Ρομά και μουσουλμάνοι μετανάστες», το οποίο πραγματοποιείται με την υποστήριξη του Κοινοτικού Προγράμματος για την Απασχόληση και την Κοινωνική Αλληλεγγύη PROGRESS (2007-2013)

Περιεχόμενα

	Εισαγωγικό σημείωμα
ενότητα ένα	1. Νομοθεσία κατά των διακρίσεων 1.1 Νομοθεσία κατά των διακρίσεων λόγω φύλου
ενότητα δύο	2. Άτομα με αναπηρία 2.1 Περιορισμένη όραση - Τύφλωση 2.2 Βαρηκοΐα - Κώφωση 2.3 Κινητικές αναπηρίες
ενότητα τρία	3. Ηλικία
ενότητα τέσσερα	4. Σεξουαλικός προσανατολισμός
ενότητα πέντε	5. Κοινωνικό φύλο
ενότητα έξι	6. Φυλετική καταγωγή 6.1 Ρομά
ενότητα επτά	7. Εθνική καταγωγή 7.1 Αλβανοί 7.2 Προερχόμενοι από Αραβικά κράτη 7.3 Αφγανοί 7.4 Γεωργιανοί 7.5 Ινδοί 7.6 Πακιστανοί 7.7 Μπαγκλαντεσιανοί 7.8 Ουκρανοί
ενότητα οκτώ	8. Θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις 8.1 Μουσουλμάνοι

Συντακτική ομάδα του Συνηγόρου του Πολίτη

Συντονισμός και επιμέλεια έκδοσης

Χ. Χατζή, Δ. Χορμοβίτης.

Συγγραφή κειμένων

Δ. Βερέμης, Μ. Καραγιώργου, Α. Ματανά, Λ. Μπαλτσιώτης, Κ. Μπαρτζελιώτης, Α. Παπαδοπούλου, Μ. Τσαπόγας, Χ. Χατζή, Δ. Χορμοβίτης.

Στη δημιουργία αυτού του οδηγού, πολύτιμη ήταν η συνεισφορά σε υλικό των παρακάτω φορέων και οργανώσεων

- Αντιγόνη
- Ελληνική Ένωση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
- Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμεΑ)
- Κέντρο Στήριξης Ευάλωτων Ομάδων Νέας Ιωνίας Βόλου (ΚΕΚΠΑ - ΔΙΕΚ)
- Οικογένειες Ουράνιο Τόξο
- Ομοφυλοφιλική & Λεσβιακή Κοινότητα Ελλάδας (ΟΛΚΕ)
- Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών (ΣΥΔ)
- Φάρος Τυφλών Ελλάδος
- Φεστιβάλ Υπερηφάνειας Θεσσαλονίκης
- Good As You(th), κοινότητα LGBTIQ νέων Θεσσαλονίκης

Εισαγωγικό σημείωμα

Ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ) ως φορέας καταπολέμησης των διακρίσεων θεωρεί σημαντικό να υπάρξει μια κοινή βάση συνεννόησης με το σύνολο της δημόσιας διοίκησης για το τι συνιστά διάκριση στην πράξη, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες και την ταυτότητα των αποδεκτών των υπηρεσιών της. Ο συγκεκριμένος οδηγός στοχεύει να καλύψει πιθανά κενά στην πληροφόρηση των στελεχών του δημοσίου τομέα σε ό,τι αφορά τα ιδιαίτερα στοιχεία της ταυτότητας διαφόρων κατηγοριών πολιτών που καλούνται να εξυπηρετήσουν. Η κατηγοριοποίηση στηρίχθηκε στις βασικές αρχές της νομοθεσίας κατά των διακρίσεων και περιλαμβάνει συγκεκριμένα τα κριτήρια της αναπηρίας, της ηλικίας, του σεξουαλικού προσανατολισμού, του κοινωνικού φύλου, της φυλετικής και εθνοτικής καταγωγής και τέλος των θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων. Το υλικό απαρτίζεται κυρίως από την αποδελτίωση της εμπειρίας και των προβλημάτων που έχουν απασχολήσει τον ΣτΠ κατά τον χειρισμό σχετικών περιπτώσεων. Πολύ σημαντική ήταν επίσης η συμβολή οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

Για να είναι χρηστικός, ο οδηγός προτείνει προσεγγίσεις και άμεσες λύσεις που στηρίζονται σε υπάρχοντα νομοθετικά εργαλεία και πρακτικές και όχι σε δεδομένα που μπορεί να αφορούν περισσότερο άλλες χώρες (π.χ. διεθνείς συμφωνίες που δεν έχει επικυρώσει η Ελλάδα). Επιθυμία του ΣτΠ είναι να καταστεί αυτός ο οδηγός, τόσο στην έντυπη όσο και στην διαδικτυακή του μορφή, ένα δυναμικό εργαλείο που θα ενημερώνεται τακτικά, συμπεριλαμβάνοντας νεότερες εξελίξεις σε σχέση με τις ομάδες που εξετάζει αλλά και με τη σταδιακή προσθήκη περισσότερων ομάδων και θεματικών.

Νομοθεσία κατά των διακρίσεων

1. Νομοθεσία κατά των διακρίσεων

Ο ΣτΠ ορίστηκε ως φορέας **προώθησης** της αρχής της ίσης μεταχείρισης, για τις περιπτώσεις που αυτή παραβιάζεται από **δημόσιες υπηρεσίες**, με το άρθρο 19 παρ. 1 του νόμου **3304/2005**. Επιπλέον, με το άρθρο 20, παρ. 2 του ίδιου νόμου επεκτείνεται η αρμοδιότητα του ΣτΠ και σε ζητήματα διακριτικής μεταχείρισης εναντίον δημοσίων υπαλλήλων, ενεργώντας «ως φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, ηλικίας, αναπηρίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.»

Με τον νόμο 3304/2005 ενσωματώθηκαν στο ελληνικό δίκαιο οι Ευρωπαϊκές Οδηγίες **2000/43/EK «περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής»**, στους τομείς της **απασχόλησης, εργασίας, συμμετοχής σε σωματεία και επαγγελματικές οργανώσεις**, στην **εκπαίδευση**, σε **κοινωνικές παροχές και την πρόσβαση στη διάθεση και παροχή αγαθών και υπηρεσιών που διατίθενται** (σύμφωνα με τα συναλλακτικά ήθη) στο κοινό, και **2000/78/EK «για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, ειδικών αναγκών, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού»**, μόνο στον τομέα της **απασχόλησης και εργασίας**.

Με δύο λόγια, η διαδικασία καταγγελίας μιας υπόθεσης διακρίσεων έχει ως εξής: Το θύμα διάκρισης παρουσιάζει στην αρμόδια διοικητική αρχή ή στο δικαστήριο τα πραγματικά περιστατικά. Εκείνος/εκείνη που κατηγορείται ότι έχει προβεί σε πράξη διάκρισης πρέπει να αποδείξει ότι δεν παραβίασε το νόμο. Οι υπαίτιοι μπορεί να τιμωρηθούν με **ποινή φυλάκισης έως 3 έτη** και με **χρηματική ποινή έως 5.000 ευρώ** (άρθρο 16, ν. 3304/2005 και άρθρο 23, ν. 3896/2010).

Ειδικά, για τις περιπτώσεις που επιλαμβάνεται ο ΣτΠ, εάν διαπιστωθεί ότι έχει υπάρξει διάκριση ή άνιση μεταχείριση, τότε η Αρχή διαμεσολαβεί για την προστασία του θύματος και την άρση των δυσμενών συνεπειών, τις οποίες έχει υποστεί το θύμα της διάκρισης.

1.1 Νομοθεσία κατά των διακρίσεων λόγω φύλου

Ο ΣτΠ ορίστηκε ως φορέας **προώθησης** της αρχής της ίσης μεταχείρισης **ανδρών και γυναικών** όσον αφορά την **απασχόληση**, την **επαγγελματική εκπαίδευση** και **ανέλιξη**, τους **όρους** και τις **συνθήκες εργασίας** με τον νόμο **3488/2006**, που ενσωμάτωσε την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2002/73/ΕΚ. Ο νόμος αυτός αντικαταστάθηκε το 2010 με τον νόμο **3896/2010**, που ενσωμάτωσε την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2006/54/ΕΕ. Επιπλέον, όσον αφορά τις διακρίσεις λόγω φύλου ο ΣτΠ παρακολουθεί και προωθεί την εφαρμογή της ακόλουθης νομοθεσίας:

- Π.Δ. 176/1997, που αφορά μέτρα για τη **βελτίωση της ασφάλειας και της υγείας** κατά την εργασία των γυναικών που είναι **έγκυοι, λεχώνες ή θηλάζουν** και εργάζονται (σε συμμόρφωση με την οδηγία 92/85/ΕΟΚ),
- νόμος 3769/2009, που αφορά την εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την **πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες** και την παροχή αυτών, ενσωμάτωση της οδηγίας 2004/113/ΕΚ (ο ΣτΠ είναι αρμόδιος μόνο για το δημόσιο τομέα),
- νόμος 4075/2012, άρθρα 48-54 περί ενσωμάτωσης της Οδηγίας 2010/18/ΕΕ, σχετικά με τη **γονική άδεια**,
- νόμος 4097/2012, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών κατά την **άσκηση αυτοτελούς επαγγελματικής δραστηριότητας** (σε εναρμόνιση της νομοθεσίας με την οδηγία 2010/41/ΕΕ).

Άτομα με αναπηρία

2. Άτομα με αναπηρία

Περιγραφή

Τα άτομα με αναπηρίες (ΑμεΑ) περιλαμβάνουν εκείνα που αντιμετωπίζουν σοβαρούς περιορισμούς σε βασικές λειτουργίες της ανθρώπινης δραστηριότητας, όπως στην όραση, ακοή ή κίνηση, νόηση, επικοινωνία και συμπεριφορά, οφειλόμενους σε σωματική ή ψυχική πάθηση. Επίσης, ένα πρόσωπο μπορεί να περιορίζεται από πολλές αναπηρίες (η λεγόμενη πολλαπλή αναπηρία ή «πολυαναπηρία»).

Τα άτομα με αναπηρία έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρα που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας (βλ. άρθρο 21 παρ. 6 του Συντάγματος). Το σημαντικότερο ίσως μέτρο που χρειάζεται είναι η αλλαγή κουλτούρας και η καταπολέμηση των στερεοτύπων, ώστε η έμφαση να δίδεται όχι στις δυνατότητες του μέσου ανθρώπου αλλά στη διευκόλυνση της ανθρώπινης αδυναμίας.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις, το 10% του πληθυσμού στις ανεπτυγμένες χώρες παρουσιάζει κάποιας μορφής αναπηρία, η οποία μπορεί και να μην είναι άμεσα εμφανής. Θα πρέπει επίσης να λαμβάνουμε υπόψη ότι τα μέσα διευκόλυνσης των ατόμων με αναπηρία συνήθως ωφελούν και άλλες ομάδες πληθυσμού, όπως άτομα τρίτης ηλικίας (που συχνά έχουν μειωμένη όραση, ακοή και κινητικότητα), άτομα με παροδικές αναπηρίες (π.χ. τραυματισμένο γόνατο ή πόδι σε γύψο), γονείς με βρεφικά καροτσάκια, έγκυες γυναίκες και άτομα με ασυνήθεις σωματικές διαστάσεις. Αν συνυπολογιστούν και αυτές οι κατηγορίες προσώπων, ο αριθμός των επωφελούμενων από τα μέσα διευκόλυνσης των ατόμων με σωματική αναπηρία προσεγγίζει το ήμισυ του πληθυσμού.

Ζητήματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

■ Κοντά στην είσοδο των εγκαταστάσεων μιας υπηρεσίας πρέπει να υπάρχουν θέσεις στάθμευσης διαμορφωμένες κατάλληλα και με κατάλληλη σήμανση για χρήση αποκλειστικά από άτομα με αναπηρία.

■ Μιλάμε απευθείας στο άτομο με την αναπηρία, όχι στον συνοδό ή τον βοηθό του.

■ Ρωτάμε για την αναπηρία μόνο εάν αυτό είναι απαραίτητο για τη βοήθεια που θα παρέχουμε.

■ Τα άτομα με αναπηρία χρειάζονται το σεβασμό και όχι τη συμπόνια μας. Αποφεύγουμε κινήσεις οικειότητας που δεν θα κάναμε σε αντίστοιχες περιστάσεις (όπως φιλικό κτύπημα στην πλάτη) και προσφέρουμε βοήθεια χωρίς να επιμένουμε.

■ Όταν μιλάμε με κάποιο άτομο που έχει δυσκολία στην ομιλία, ακούμε με υπομονή, χωρίς να διακόπτουμε ή να συμπληρώνουμε προτάσεις. Αν χρειαστεί κάνουμε σύντομες ερωτήσεις που χρειάζονται σύντομες απαντήσεις, ή ένα καταφατικό κούνημα του κεφαλιού.

■ Αν ο ενδιαφερόμενος δηλώσει ότι αδυνατεί να γράψει, ο αρμόδιος υπάλληλος, ύστερα από προφορική έκθεση του αιτήματος από τον ενδιαφερόμενο, οφείλει να συντάξει ο ίδιος την αίτηση (βλ. άρθρο 3 παρ. 3 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ν. 2690/1999).

■ Αποφεύγουμε να κάνουμε εικασίες για το τι μπορεί και τι δεν μπορεί να κάνει κάποιο άτομο. Αν δεν είστε σίγουροι για το πως μπορείτε να βοηθήσετε, απλά ρωτήστε πώς, ή ακόμη και, αν μπορείτε να βοηθήσετε.

Ακολουθούν πληροφορίες για τις βασικότερες μορφές αναπηρίας

2.1 Περιορισμένη όραση - Τύφλωση

Περιγραφή

Στην κατηγορία των ατόμων με περιορισμένη όραση περιλαμβάνονται τα πρόσωπα που, λόγω κάποιας οφθαλμικής πάθησης, παρουσιάζουν περιορισμούς στην όραση ή και πλήρη τύφλωση. Ως περιορισμοί στην όραση χαρακτηρίζονται π.χ. η δυσκολία στην αντίληψη του περιβάλλοντος χώρου σε συνθήκες χαμηλού ή έντονου φωτισμού, ενόχληση από γυαλιστερές επιφάνειες που αντανακλούν έντονα το φως, αδυναμία εντοπισμού αντικειμένων ή εμποδίων με χαμηλή χρωματική αντίθεση σε σχέση με το περιβάλλον, σωληνοειδής ή αντίθετα περιφερειακή όραση (ανάλογα με το αν υπάρχει ικανότητα στο κέντρο ή στην περιφέρεια του οπτικού πεδίου). Η ανωτέρω κατάσταση οδηγεί τα άτομα αυτά σε παράξενες για τους τρίτους συμπεριφορές, καθώς ενδέχεται να μπορούν να διαβάζουν έγγραφα ενώ σκοντάφτουν σε αντικείμενα και σκαλοπάτια ή, αντίστροφα, να κινούνται με σχετική άνεση στο χόρο αλλά να αδυνατούν να διαβάσουν.

Τα άτομα με μεγάλη απώλεια περιφερειακής όρασης ή πλήρη τύφλωση διακρίνονται συνήθως από το λευκό μπαστούνι που χρησιμοποιούν. Πρόσφατα, θεσμοθετήθηκε η δυνατότητα των τυφλών να εισέρχονται σε δημόσια κτίρια με σκύλο-οδηγό (ν. 3868/2010 άρθρο 16 παρ. 7). Ο σκύλος-οδηγός διακρίνεται από το ειδικό σαμάρι που φοράει.

Άτομα με μερική όραση ενδέχεται να μπορούν να διαβάζουν κείμενα που είναι γραμμένα με μεγάλους, έντονους και με μεγάλη χρωματική αντίθεση χαρακτήρες. Άτομα με πλήρη τύφλωση ενδέχεται να μπορούν να διαβάζουν μόνο κείμενα σε γραφή Braille, δηλαδή σε γραφή όπου κάθε γράμμα του αλφαβήτου τυπώνεται με συνδυασμό ανάγλυφων στιγμάτων σε σκληρό χαρτί. Η γραφή Braille είναι αναγνωρισμένη ως η επίσημη γραφή των τυφλών (ν. 3699/2008 άρθρο 7 παρ. 2).

[Κώδικας Braille: Ελληνικό Αλφάβητο, πηγή Φάρος Τυφλών Ελλάδος]

A	⠁	B	⠃	Γ	⠄	Δ	⠅	E	⠆	Z	⠇	H	⠈	Θ	⠉
I	⠊	K	⠋	Λ	⠌	M	⠍	N	⠎	Ξ	⠏	O	⠑	Π	⠒
P	⠓	Σ	⠔	T	⠕	Υ	⠖	Φ	⠗	X	⠘	Ψ	⠙	Ω	⠚

Ειδικά ζητήματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

■ Χρήσιμο είναι να υπάρχουν αντίγραφα του τυχόν διαθέσιμου ενημερωτικού έντυπου υλικού τυπωμένα με μεγάλους, έντονους και με μεγάλη χρωματική αντίθεση χαρακτήρες, καθώς και σε μορφή Braille. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις δυνατότητες εκτύπωσης των κειμένων σας στη γραφή Braille μπορείτε να απευθύνεστε στο Φάρο Τυφλών Ελλάδος (www.fte.gr).

Συμπεριφορά

■ Ένα τυφλό άτομο δεν χρειάζεται πάντα βοήθεια. Εάν δείτε ότι βρίσκεται σε δύσκολη θέση, ρωτήστε το πρώτα ευγενικά αν χρειάζεται βοήθεια με ήρεμο και σταθερό τόνο στη φωνή σας. Μην το πιάνετε απότομα από το μπράτσο, μην του φωνάζετε αλλά αφήστε να σας πιάσει αυτό όπως το βολεύει.

■ Σε περίπτωση που χρειαστεί να δώσετε προφορικές οδηγίες στο άτομο με πρόβλημα όρασης για να κινηθεί στο χώρο, χρησιμοποιείτε φράσεις όπως «δεξιά-αριστερά, μπροστά-πίσω» και όχι φράσεις όπως «εδώ-εκεί».

■ Εάν προσφέρετε κάθισμα, τοποθετείστε απαλά το χέρι του ατόμου στην πλάτη ή στο χερούλι του καθίσματος και αφήστε το να καθίσει μόνο του.

■ Σε περίπτωση που το τυφλό άτομο συνοδεύεται από σκύλο-οδηγό, χρειάζεται να ακολουθούνται οι παρακάτω ειδικότερες οδηγίες:

- Μην μιλάτε άσχημα σε έναν τυφλό χρήστη σκύλου-οδηγού και μην τον κάνετε να απολογηθεί για πράξεις του σκύλου του.
- Δεν πρέπει ποτέ να πιάνετε έναν σκύλο-οδηγό από το σαμάρι ή το λουρί, προσπαθώντας να καθοδηγήσετε κάπου τον τυφλό χρήστη.
- Μην απευθύνεστε ποτέ στον σκύλο χωρίς να απευθυνθείτε πρώτα στον τυφλό-χρήστη, γιατί κάτι τέτοιο θα μπορούσε να μπερδέψει έναν άνθρωπο που είναι τυφλός.
- Εάν η θέση όπου έχει ξαπλώσει ή που περιμένει ένας σκύλος-οδηγός σας ενοχλεί, μην προσπαθήσετε να τον τοποθετήσετε άλλού. Ζητήστε από τον τυφλό-χρήστη να το κάνει.

2.2 Βαρηκοΐα - Κώφωση

Περιγραφή

Τα βαρήκοα άτομα έχουν μερική απώλεια ακοής και δυσκολεύονται στο να ακούσουν τον συνομιλητή τους, συνήθως όμως μπορούν να κατανοήσουν το νόημα των λεγομένων. Τα κωφά άτομα έχουν ολική απώλεια ακοής, ακόμα και με τη χρήση ακουστικών βαρηκοΐας.

Διαφορές υπάρχουν ανάμεσα στα άτομα με κώφωση ανάλογα με το αν αυτή επήλθε πριν ή μετά την ικανότητα ομιλίας που αναπτύσσεται περίπου στην ηλικία των 4 ετών (οπότε μιλάμε για προγλωσσική ή μεταγλωσσική κώφωση αντίστοιχα). Στην πρώτη περίπτωση, η νοηματική είναι συχνά ο μοναδικός τρόπος επικοινωνίας, ενώ τα άτομα με μεταγλωσσική κώφωση μπορούν να μιλάνε και συνήθως να διαβάζουν. Η ελληνική νοηματική γλώσσα είναι επίσημη γλώσσα των κωφών (ν. 3699/2008 άρθρο 7 παρ. 1) και εκφράζεται με την κίνηση των χεριών, την έκφραση του προσώπου, τις κινήσεις του σώματος.

Ορισμένα άτομα με κώφωση έχουν αναπτύξει την ικανότητα της χειλοανάγνωσης, την ικανότητα δηλαδή να αντιλαμβάνονται τον συνομιλητή τους παρατηρώντας τις κινήσεις των χειλιών του.

Ειδικά ζητήματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

Επικοινωνία

■ Σε περίπτωση άμεσης επικοινωνίας με το κωφό ή βαρήκοο άτομο, επιτρέψτε του να σας προτείνει τον καλύτερο τρόπο για να επικοινωνήσετε και να καταλάβει καλύτερα ο ένας τον άλλον. Φροντίστε να έχει καλή οπτική επαφή με το πρόσωπό σας, ώστε να μπορεί να δει τις κινήσεις του στόματος και των χειλιών σας.

■ Μιλάτε αργά, εκφραστικά, κάνοντας διαλείμματα ανάμεσα στα όσα λέτε και χρησιμοποιώντας σύντομες και απλές φράσεις. Η ομιλία με μεγάλη ένταση στη φωνή πρέπει να αποφεύγεται γιατί κάνει τις εκφράσεις του προσώπου και των χειλιών σας να φαίνονται δυσδιάκριτες, δυσκολεύοντας τη χειλοανάγνωση.

■ Να είστε υπομονετικοί. Αν δείτε ότι δεν καταλαβαίνει τα λεγόμενά σας, επαναλάβετε με άλλες λέξεις ή με άλλο τρόπο ή γράψτε τις πληροφορίες σε χαρτί.

■ Θυμηθείτε ότι εκφράσεις και κινήσεις του προσώπου όπως τα χαμόγελα, οι μιμήσεις, οι κινήσεις του κεφαλιού και των χεριών μπορούν να βοηθήσουν τα άτομα με περιορισμένη ακοή να καταλάβουν καλύτερα.

■ Σε περίπτωση που το άτομο με πρόβλημα ακοής συνοδεύεται από διερμηνέα νοηματικής, μιλήστε με διακοπές, ώστε να του επιτρέψετε να βρει το χρόνο να μεταφράσει με ακρίβεια. Έχετε υπόψη ότι ονόματα και τεχνικοί όροι είναι δύσκολο να αποδοθούν στη νοηματική.

■ Να απευθύνεστε προς το άτομο με περιορισμένη ακοή και όχι στον διερμηνέα, έστω και αν το άτομο με κώφωση ή με βαρηκοΐα θα κοιτάει τον διερμηνέα σε όλη τη διάρκεια της συζήτησης.

2.3 Κινητικές αναπηρίες

Περιγραφή

Όπως συμβαίνει με τα προβλήματα στην όραση και στην ακοή, οι κινητικές αναπηρίες μπορούν επίσης να ποικίλουν. Έτσι, ανάλογα με τη μορφή και τη σοβαρότητα της πάθησης και τις ανάγκες του ατόμου με αναπηρία, μπορεί να γίνεται χρήση αναπηρικού καθίσματος (χειροκίνητου ή με μπαταρία), βακτηρίας (πατερίτσας) ή πλαισίου για περπάτημα («πι»). Η κινητική αναπηρία μπορεί να συμπεριλαμβάνει και περιορισμούς στην ικανότητα ενός ατόμου να λυγίσει ή να χρησιμοποιήσει τα δάχτυλα του, να πιάσει ή να χειριστεί αντικείμενα ή να γράψει.

Τα άτομα με κινητικές αναπηρίες εμποδίζονται στην ισότιμη απόλαυση των δικαιωμάτων τους κυρίως λόγω της μη τήρησης των κανόνων προσβασιμότητας στις μεταφορές, στους δημόσιους χώρους και τις κτιριακές υποδομές.

Ειδικά ζητήματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

Πρόσβαση

Πρώτα και κύρια, θα πρέπει να λαμβάνονται όλα τα μέτρα προσβασιμότητας στα δημόσια κτίρια, με εξασφάλιση της απρόσκοπτης δυνατότητας προσπέλασης με αναπηρικό αμαξίδιο της διαδρομής από την αναπηρική θέση στάθμευσης μέχρι τον χώρο εξυπηρέτησης κοινού και τους χώρους υγιεινής.

Για τον σκοπό αυτό, συστήνεται η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου που περιέχεται σε εργασία που εκπόνησε διυπουργική επιτροπή με τίτλο «Μεθοδολογία ελέγχου προσβασιμότητας δημόσιων υπηρεσιών και υποδομών» που βρίσκεται διαθέσιμη και στο διαδίκτυο, στον ιστοτόπο του Υπουργείου Εσωτερικών: www.gspa.gr

Συμπεριφορά

- Προσφέρουμε κάθισμα αν παρατηρήσουμε δυσκολία στη βάδιση.
- Προσφέρουμε βοήθεια, αν το άτομο τη χρειάζεται, στο άνοιγμα πόρτας και σιγουρευόμαστε ότι δεν θα βρει φυσικά εμπόδια στην πορεία του.
- Το αναπηρικό αμαξίδιο είναι προσωπικός χώρος του ατόμου με κινητική αναπηρία. Δεν το αγγίζουμε και δεν το σπρώχνουμε αν δεν μας ζητηθεί.
- Όταν εξυπηρετούμε κάποιον χρήστη αναπηρικού αμαξιδίου, επιδιώκουμε, αν είναι δυνατόν, το πρόσωπό μας να είναι στο ίδιο ύψος με το δικό του ή στεκόμαστε πιο μακριά έτσι ώστε να μην τον κοιτάμε από ψηλά.

Ηλικία

3. Ηλικία

Περιγραφή

Με τις διατάξεις του νόμου 3304/2005 έχει καταργηθεί κάθε νομοθετική και κανονιστική διάταξη που εισάγει διάκριση λόγω ηλικίας, **στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας**. Άτομα που ανήκουν σε μεγαλύτερες ηλικιακά ομάδες συχνά αποκλείονται από τη δυνατότητα συμμετοχής σε διαδικασίες επιλογής προσωπικού ή υπηρεσιακής εξέλιξης, καθώς η ηλικία συνδέεται με χαρακτηριστικά όπως η υγεία, η φυσική κατάσταση και αντοχή, η διαθεσιμότητα και η προσαρμοστικότητα, τα οποία θεωρούνται μειωμένα στις ηλικίες αυτές. Σε ορισμένες, μάλιστα, περιπτώσεις αποκλείονται και νεότερα άτομα, με επίκληση την έλλειψη εκ μέρους τους πείρας και κοινωνικών δεξιοτήτων.

Διακριτική μεταχείριση λόγω ηλικίας δικαιολογείται μόνον εφόσον

- α) εξυπηρετεί την επίτευξη θεμιτού στόχου
- β) είναι εύλογη και αναγκαία
- γ) συνιστά ουσιαστική και καθοριστική προϋπόθεση λόγω της φύσης των συγκεκριμένων επαγγελματικών δραστηριοτήτων ή λόγω του πλαισίου εντός του οποίου αυτές ασκούνται.

Ζητήματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

Καθιέρωση ανωτάτου ή κατωτάτου ορίου ηλικίας ως όρου πρόσβασης στην απασχόληση.

Με νόμο ορίζονται όρια ηλικίας για την κατοχύρωση δικαιώματος συμμετοχής σε διαδικασίες πρόσληψης προσωπικού. Αυτό συνηθέστερα αφορά τον αποκλεισμό μεγαλύτερων ηλικιακά ομάδων. Οι διοικητικές αρχές πρέπει να γνωρίζουν ότι είναι ακυρωτές οι διατάξεις που εισάγουν τέτοια διάκριση, όταν δεν δικαιολογείται ειδικώς. Δέον είναι, να γίνονται δεκτές αιτήσεις υποψηφίων σε τέτοιες διαδικασίες με επιφύλαξη, έστω κι αν υπερβαίνουν το όριο ηλικίας και να προτρέπονται να αναφέρουν το γεγονός στον ΣτΠ. Όταν, για παράδειγμα, αναφέρθηκε ο καθορισμός ανωτάτου ορίου ηλικίας (35ο έτος) για τη συμμετοχή στους διαγωνισμούς των δικαστικών επιμελητών (ν. 2318/1995) ο ΣτΠ επισήμανε ότι δεν συνέτρεχαν εν προκειμένω οι προϋποθέσεις ώστε να θεωρηθεί δικαιολογημένη η διαφορετική μεταχείριση. Η διάταξη τροποποιήθηκε και το όριο αυξήθηκε στα 40 έτη (άρθρο 326 ν. 4072/2012). Το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε επίσης (απόφαση 1621/2012), ότι το όριο των 35 ετών ήταν δυσανάλογο σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό, καθώς η συμπλήρωσή του δεν απομειώνει τη βιολογική ικανότητα των υποψηφίων.

Καθιέρωση ορίου ηλικίας για υποχρεωτική συνταξιοδότηση. Χαρακτηριστική περίπτωση υπήρξε η διάταξη του προϊσχύοντος κανονισμού του Υπ. Εξωτερικών (ν. 2594/1998), βάσει της οποίας οι διπλωματικοί υπάλληλοι συνταξιοδοτούντο υποχρεωτικά με τη συμπλήρωση του 60ου έτους, ενώ οι προαγόμενοι στον βαθμό του πρέσβη, με τη συμπλήρωση του 65ου έτους (έμμεση διάκριση). Ο νέος κανονισμός του υπουργείου δεν περιέλαβε τέτοια διάκριση.

Διάκριση λόγω ηλικίας στους όρους υπηρεσιακής και επαγγελματικής εξέλιξης. Περιλαμβάνει όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η ηλικία, άμεσα ή έμμεσα, θέτει σε μειονεκτική θέση ορισμένα, συγκριτικά με άλλα, άτομα που ανήκουν σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες. Στις περιπτώσεις αυτές, μάλιστα, είναι επιτρεπτή παρέμβαση του ΣτΠ, η οποία άλλως δεν επιτρέπεται σε ζητήματα υπηρεσιακής κατάστασης (άρθρο 20 παρ.2 του ν. 3304/2005).

Όριο ηλικίας για την πρόσβαση στις ένοπλες δυνάμεις και τα σώματα ασφαλείας. Η θέσπιση ανωτάτου ορίου ηλικίας έχει καταρχήν θεωρηθεί δικαιολογημένη. Όμως, ο γενικός αποκλεισμός του συνόλου των υπαλλήλων, ανεξαρτήτως ειδικότητας ή επαγγελματικής δραστηριότητας εντός των σωμάτων αυτών, υπερβαίνει τα επιτρεπτά όρια αιτιολογημένης διάκρισης. Χαρακτηριστική περίπτωση, η θέσπιση ανωτάτου ορίου ηλικίας 32 ετών σε προκήρυξη της ΕΛ.ΑΣ. για θέσεις βιολόγων, όπου δεν προκύπτει άμεση σύνδεση της ηλικίας με τις ανάγκες της υπηρεσίας.

Σεξουαλικός προσανατολισμός

4. Σεξουαλικός προσανατολισμός

Περιγραφή

Ως σεξουαλικός προσανατολισμός ορίζεται η συναισθηματική ή/και σεξουαλική έλξη προς το άλλο φύλο (ετεροερωτική/ετεροφυλοφιλική), το ίδιο φύλο (ομοερωτική/ομοφυλοφιλική) ή και τα δύο φύλα (αμφισεξουαλική). Ο σεξουαλικός προσανατολισμός, ετεροερωτικός ή μη, σύμφωνα με την επιστημονική κοινότητα, δεν αποτελεί επιλογή. Επιπλέον δεν περιορίζεται μόνο στη σεξουαλική ζωή ενός ατόμου αλλά αφορά τη συνολική προσωπική και κοινωνική ταυτότητά του και συνδέεται στενά με τις προσωπικές σχέσεις που καλύπτουν την ανάγκη για αγάπη, δέσμευση και συντροφικότητα. Η φοβία που αντιτάσσει η κοινωνία στα άτομα με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό, λέγεται ομοφοβία.

Ο ΣτΠ ως φορέας πρόωθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης σύμφωνα με τον νόμο 3304/2005, επισημαίνει ότι ο σεξουαλικός προσανατολισμός εκτός από κοινωνικό δεδομένο, αποτελεί στοιχείο της προσωπικότητας του ατόμου, και προστατεύεται αυτοτελώς τόσο από την εθνική και διεθνή νομοθεσία που δεσμεύει τη χώρα, όσο και από την ίδια τη συνταγματική μας έννομη τάξη, στο πλαίσιο της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος) και του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου (άρθρο 2 του Συντάγματος).

Ζητήματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

Συναλλαγή με την διοίκηση. Κατά τη συναλλαγή με δημόσιες υπηρεσίες τα άτομα με «διαφορετικό» σεξουαλικό προσανατολισμό αντιμετωπίζουν συχνά την έλλειψη σεβασμού της προσωπικότητας και του δικαιώματος τους στον αυτοπροσδιορισμό. Ειρωνικά, κακόβουλα ή ακόμη και υβριστικά, επιθετικά σχόλια, που μπορεί να καταλήξουν σε εξευτελισμό της προσωπικότητας, αποτελούν υπαρκτά φαινόμενα ομοφοβικής συμπεριφοράς στην χώρα μας.

Απασχόληση/εργασία/εκπαίδευση. Άτομα με «διαφορετικό» σεξουαλικό προσανατολισμό συχνά υφίστανται εξευτελιστική συμπεριφορά από προϊστάμενους ή συναδέλφους τους (παρενόχληση). Για τον λόγο αυτό τα άτομα αυτά συνήθως αποφεύγουν να δηλώσουν τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό στον χώρο εργασίας. Επιπλέον ο σεξουαλικός προσανατολισμός μπορεί να αποτελέσει λόγο αποκλεισμού από την πρόσβαση στην απασχόληση ή την επαγγελματική εξέλιξη.

Ένα πεδίο στο οποίο καταγράφονται σημαντικά προβλήματα είναι ο χώρος της εκπαίδευσης, τόσο σε σχέση με την ενημέρωση κι ευαισθητοποίηση εκπαιδευτικών και μαθητών, όσο και ως προς την ενδοσχολική βία (ομοφοβικό bullying).

Αναγνώριση και άσκηση δικαιωμάτων. Όσον αφορά θέματα προστασίας της οικογένειας, δεν αναγνωρίζονται στα ομόφυλα ζευγάρια δικαιώματα, αντίστοιχα με αυτά που ισχύουν για τα ετερόφυλα (σύμφωνο συμβίωσης, περιουσιακά ή κληρονομικά δικαιώματα, φορολογική μεταχείριση, ασφαλιστικές παροχές, συνταξιοδότηση, υιοθεσία, κ.λπ.). Σύμφωνα με απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου («Βαλλιανάτος κ.ά. κατά Ελλάδα» αριθμ. προσφυγών 29381/2009 και 32684/2009), ο αποκλεισμός των ομόφυλων ζευγαριών από το πεδίο εφαρμογής του νόμου 3719/2008 και τη δυνατότητα σύναψης συμφώνου συμβίωσης συνιστά παραβίαση του άρθρου 8 (προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) σε συνδυασμό με το άρθρο 14 (απαγόρευση διακρίσεων) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Σημαντικά είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ομογονεϊκές οικογένειες (Ομογονεϊκή οικογένεια είναι η οικογένεια που αποτελείται από δύο γονείς του ίδιου φύλου), κυρίως ως προς την αναγνώριση γονεϊκών δικαιωμάτων στον γονέα που δεν έχει έννομη (βιολογική ή θετή) σχέση με το παιδί (ληξιαρχικές εγγραφές, συμμετοχή σε σχολικές δραστηριότητες, πρόσβαση σε περίθαλψη κ.λπ.).

Κοινωνικό φύλο

5. Κοινωνικό φύλο

Περιγραφή

Το κοινωνικό φύλο είναι το σύνολο των χαρακτηριστικών, συμπεριφορών κι ενδιαφερόντων με τα οποία το κάθε άτομο εντάσσεται στην κοινωνία των ανθρώπων. Βασίζεται κυρίως στην αυτοαντίληψη του κάθε ατόμου για το φύλο του, σε συνδυασμό με τους κοινωνικούς παράγοντες που ισχύουν σε μια δεδομένη κοινωνία, μια δεδομένη χρονική στιγμή. Το κοινωνικό φύλο κάθε ατόμου δεν συμπίπτει εξ ορισμού με το βιολογικό του φύλο. Είναι σημαντικό να τονισθεί ότι δεν πρέπει να συγχέουμε τα άτομα που κοινωνικοποιούνται με κοινωνικό φύλο διαφορετικό από το βιολογικό τους με αυτά που έχουν ομοερωτικό σεξουαλικό προσανατολισμό.

Η διαδικασία με την οποία το άτομο εναρμονίζει το βιολογικό με το κοινωνικό του φύλο, όταν αυτά είναι διαφορετικά, ονομάζεται *διαδικασία επαναπροσδιορισμού κοινωνικού φύλου* και τα άτομα που βρίσκονται στην διαδικασία αυτή ή την έχουν ολοκληρώσει ονομάζονται *διεμφυλικά άτομα*. Η διαδικασία αυτή μπορεί να είναι αμιγώς ψυχολογική, ή να έχει και ιατρικές πτυχές, όπως λ.χ. ορμονοληψία και χειρουργικές επεμβάσεις. Ωστόσο, η ολοκλήρωση της ιατρικής διαδικασίας επαναπροσδιορισμού φύλου δεν αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για να υπάρξει σεβασμός στην διεμφυλική προσωπικότητα του ατόμου. Η προσωπικότητα αυτή πρέπει να γίνεται σεβαστή ως έκφραση αυτοαντίληψης και αυτοπροσδιορισμού, ανεξαρτήτως των επιλογών που θα κάνει το άτομο για την πορεία του επαναπροσδιορισμού του. Η φοβία που αντιτάσσει η κοινωνία στα διεμφυλικά άτομα, λέγεται *τρανσφοβία*.

Ζητήματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

Αλλαγή ταυτότητας φύλου. Η νομοθεσία που ισχύει στην Ελλάδα σήμερα δεν επιτρέπει την αλλαγή των στοιχείων αστυνομικής ταυτότητας διεμφυλικού ατόμου πριν την ολοκλήρωση της πλήρους ιατρικής διαδικασίας επαναπροσδιορισμού φύλου και την έκδοση της σχετικής δικαστικής απόφασης. Ωστόσο, όπως ήδη αναφέραμε, πολλά διεμφυλικά άτομα δεν επιθυμούν την ολοκλήρωση μιας τέτοιας ιατρικής διαδικασίας, ή δεν έχουν την οικονομική ή ψυχολογική δυνατότητα να την ολοκληρώσουν. Επιπλέον, ακόμη και στην περίπτωση που σκοπεύουν να την ολοκληρώσουν, πρόκειται για μια πολύ χρονοβόρα διαδικασία. Ως εκ τούτου, το πλέον χαρακτηριστικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα διεμφυλικά άτομα είναι η διαφορά που παρουσιάζουν τα στοιχεία της αστυνομικής τους ταυτότητας ή άλλου εγγράφου ταυτοποίησης, με την εξωτερική τους εμφάνιση.

Συναλλαγή με δημόσιες υπηρεσίες. Στην συναλλαγή τους με δημόσιες υπηρεσίες, κυρίως όταν απαιτείται επίδειξη της αστυνομικής ταυτότητας (εφορία, αστυνομία, στρατός, ταχυδρομεία κ.λπ.), πολύ συχνά τα διεμφυλικά άτομα έρχονται αντιμέτωπα με ειρωνικά, κακόβουλα, υβριστικά και επιθετικά σχόλια, που συνιστούν εξευτελισμό της προσωπικότητάς τους. Επιπλέον συναντούν δυσπιστία, πολλαπλές διαδικασίες διακρίβωσης στοιχείων, ακόμη και άρνηση συναλλαγών. Έχουν αυξημένες πιθανότητες να υποστούν αστυνομική αυθαιρεσία και προσαγωγές σύμφωνα με τον νόμο περί εκδιδόμενων προσώπων, χωρίς να υπάρχουν ενδείξεις ότι εκδίδονται. Όταν παρουσιάζονται στον στρατό για απαλλαγή στρατεύσης, αντιμετωπίζουν κι εκεί ψυχολογική βία και προσβολές. Τέλος, προβλήματα αντιμετωπίζουν τα διεμφυλικά άτομα στην παροχή υπηρεσιών από τον δημόσιο τομέα, είτε στην εκπαίδευση, είτε στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, είτε στις ασφαλιστικές καλύψεις και στις προνοιακές παροχές.

Πρόσβαση στην απασχόληση. Ενώ υφίσταται νομοθεσία (ν. 3896/2010, άρθρο 3, παρ. 2β) που προστατεύει τα διεμφυλικά άτομα από διακρίσεις στην πρόσβαση στην απασχόληση και στην εργασία, στην πράξη, όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, οδηγούν τα άτομα αυτά σε πλήρη αποκλεισμό από την αγορά εργασίας.

Διαχείριση των προβλημάτων από τους δημοσίου υπαλλήλους. Όπως σε όλες τις περιπτώσεις διακρίσεων, αυτό που απαιτείται κυρίως είναι ενημέρωση και ευαισθητοποίηση. Πρέπει να γίνει κατανοητή η έννοια της ταυτότητας κοινωνικού φύλου και να γίνει σεβαστή η αυτοαντίληψη του καθενός για το φύλο του, ασχέτως των στοιχείων της αστυνομικής του ταυτότητας ή των λοιπών εγγράφων ταυτοποίησης. Όταν γίνεται αντιληπτή μια τέτοια περίπτωση πρέπει να τηρούνται οι ίδιες διαδικασίες με όλους τους υπόλοιπους πολίτες.

Φυλετική καταγωγή

6. Φυλετική καταγωγή

Περιγραφή

Με τον όρο αυτό εννοούμε συνήθως την κατηγοριοποίηση των ανθρώπων σε μεγάλες διακριτές ομάδες, με βιολογικές ταξινομήσεις. Οι άνθρωποι χωρίζονται σε «υποείδη βάσει μορφολογικών χαρακτηριστικών όπως το χρώμα του δέρματος ή τα χαρακτηριστικά του προσώπου» (*Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*), δηλαδή ανατομικά, γενετικά ή φυσικά χαρακτηριστικά. Παρόλα αυτά δεν είναι σπάνιο πολιτισμικά, εθνοτικά, γλωσσικά, θρησκευτικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά να εκλαμβάνονται είτε από την ίδια την ομάδα είτε από άλλες ως «δεσμοί φυλής» και ως εκ τούτου να οδηγούν σε φυλετική ταξινόμηση πέρα από την εθνοτική ή/και εθνική. Η κατηγοριοποίηση που από επιστημονικό αντικείμενο της φυσικής ανθρωπολογίας έγινε το κατ' εξοχήν κριτήριο κοινωνικού διαχωρισμού και υποδούλωσης των ανθρώπων, οδήγησε στη αρνητική χρήση του όρου «φυλή» δίνοντας του και την έννοια γένους «ρατσισμός». Γνωστότερα ιστορικά παραδείγματα του 20ου αιώνα αυτής της χρήσης είναι η ναζιστική θεωρία περί υπεροχής της «αρίας» φυλής και το απαρχαίντ κατά των μαύρων στη Νότιο Αφρική. Στις σύγχρονες κοινωνίες της Ευρώπης όπως η ελληνική, φυλετικός άρα κατ' εξοχήν ρατσιστικός είναι ο διαχωρισμός που επιχειρείται με βάση το χρώμα ή εμφανή φυσικά χαρακτηριστικά του προσώπου για να διακρίνει τους λευκούς κατοίκους από τους μαύρους, τους ασιάτες, αλλά και σε αρκετές περιπτώσεις τους Ρομά.

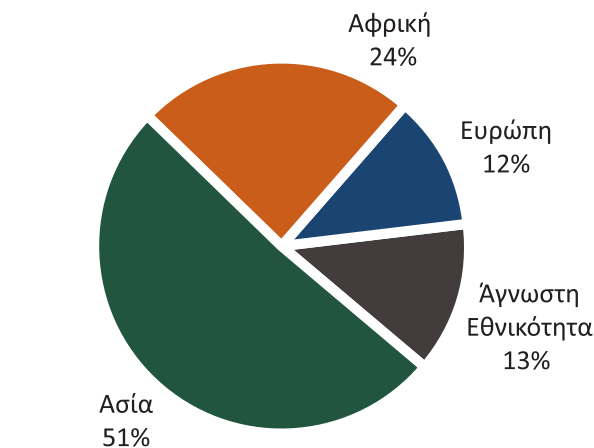
Ορατώς διακρινόμενοι για τη φυλετική τους καταγωγή στην Ελλάδα είναι συνήθως οι Ρομά και ορισμένες ομάδες μεταναστών/προσφύγων.

Στην έκθεσή του για τη ρατσιστική βία ο ΣτΠ παρουσιάζει στατιστικά στοιχεία της περιόδου Ιανουάριος 2012 – Απρίλιος 2013, σχετικά με την καταγωγή των θυμάτων επιθέσεων. Η καταγωγή της πλειονότητας των θυμάτων από την Ασία και την Αφρική καταδεικνύει το φυλετικό κίνητρο της βίας.

Το σύνολο της σχετικής έκθεσης είναι διαθέσιμο στην ακόλουθη ιστοσελίδα της Αρχής: <http://84.205.246.90/resources/docs/eidikiekthesiratsistikivia.pdf>

Εθνικότητες θυμάτων

Αφρική	99
Αίγυπτος	23
Ακτή Ελεφαντοστού	1
Αλγερία	18
Γκάμπια	1
Γκάνα	1
Γουινέα	3
Ερυθραία	3
Καμερούν	1
Κένυα	1
Κομόρες	1
Κονγκό	1
Μαρόκο	18
Μαυριτανία	2
Νιγηρία	2
Σενεγάλη	3
Σομαλία	5
Σουδάν	6
Τανζανία	1
Τυνησία	8

Ασία	210
Αφγανιστάν	46
Ινδία	5
Ιράκ	7
Ιράν	3
Ισραήλ	1
Μπανγκλαντές	62
Πακιστάν	80
Παλαιστινιακή Αρχή	2
Συρία	4

Άγνωστη εθνικότητα	53
Ευρώπη	48
Αλβανία	10
Βουλγαρία	10
Γαλλία	1
Ελλάδα	21
Πολωνία	2
Ρουμανία	3
Τουρκία	1

6.1 Ρομά

Ο διεθνώς αποδεκτός όρος για τους Τσιγγάνους είναι Ρομά, ανεξαρτήτως προέλευσης και γλωσσικών διαφοροποιήσεων. Οι Ρομά δεν είναι ομοιογενής κοινότητα. Στην Ελλάδα απαντώνται οι έλληνες Τσιγγάνοι, οι Ρομά που είναι πολίτες της Ε.Ε. (κυρίως Βούλγαροι και Ρουμάνοι) και οι Ρομά υπήκοοι τρίτων χωρών (κυρίως από Αλβανία και Κόσσοβο). Οι ομάδες αυτές είναι διακριτές, μολονότι σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να διαβιούν πλησίον η μια στην άλλη ή να έχουν δημιουργήσει συγγενικές/οικογενειακές σχέσεις. Έχουν όμως κοινή ιστορία/εμπειρία διωγμών, διάκρισης και αποκλεισμού από την κυρίαρχη κοινωνία. Σημαντικό μέρος των ελλήνων Ρομά είναι ενταγμένο στην ελληνική κοινωνία, μεγάλο μέρος όμως εξακολουθεί να βρίσκεται αποκλεισμένο σε καταυλισμούς που βρίσκονται στις παρυφές των πόλεων, σε πρόχειρες κατοικίες, όπου αντιμετωπίζουν εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες διαβίωσης. Ανάλογα με την ομάδα στην οποία ανήκουν έχουν διευρυμένα δικαιώματα/υποχρεώσεις:

Έλληνες Τσιγγάνοι είναι αυτοί που είτε έχουν την ελληνική υπηκοότητα (εγγραφή στο δημοτολόγιο, αστυνομική ταυτότητα) είτε μπορεί να την αποκτήσουν διότι είναι τέκνα έλληνα ή ελληνίδας υπηκόου (με έκδοση ληξιαρχικής πράξης γέννησης και καταχώρηση στο δημοτολόγιο).

Οι Ρομά που είναι υπήκοοι κρατών μελών της Ε.Ε. (Βουλγαρία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ουγγαρία κ.ά.) έχουν δικαίωμα να εισέρχονται στη χώρα και εφόσον προμηθευτούν την προβλεπόμενη Βεβαίωση Εγγραφής Ευρωπαίου Υπηκόου να διαμένουν επί αόριστο χρόνο και να εργάζονται νόμιμα στη χώρα, όπως δηλαδή κάθε πολίτης της Ε.Ε.

Οι Ρομά που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών έχουν τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις με τους υπόλοιπους μετανάστες, όπως αυτά ορίζονται από τον νόμο. Ειδική κατηγορία αποτελούν οι Ρομά που έχουν υποβάλει αίτημα ασύλου ή έχουν ήδη λάβει προστασία ασύλου.

Ζητήματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

Αστυνομικοί έλεγχοι με ενθοφυλετικά κριτήρια. Επιχειρήσεις αστυνομικών ελέγχων κατά ανθρώπων με διαφορετική προφορά, χρώμα ή χαρακτηριστικά, αναπαράγουν ρατσιστικά στερεότυπα και «συνήθεις ύποπτους». Σύμφωνα με τις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και τον Ευρωπαϊκό Κώδικα Αστυνομικής Δεοντολογίας, η φυσιογνωμική αναγνώριση είναι ρατσιστική ακόμη κι αν με αυτή επιδιώκεται νόμιμος στόχος (π.χ. επιχειρήσεις απομάκρυνσης αλλοδαπών) αλλά δεν υπάρχει υποψία βασισμένη σε αντικειμενικά κριτήρια και εξατομικευμένη συμπεριφορά. Αντιθέτως, η πιστή τήρηση του ΠΔ 141/1991 σχετικά με τις αστυνομικές προσαγωγές (άρθρο 74 παρ. 15 θ') προστατεύει από καταχρηστικές πράξεις: κάθε προσαγωγή για την εξακρίβωση στοιχείων μπορεί να διενεργηθεί μόνον σε περίπτωση που το πρόσωπο στερείται των απαιτούμενων αποδεικτικών στοιχείων ταυτότητας ή αν υπάρχουν συγκεκριμένες υπόνοιες για την τέλεση αξιόποινης πράξης. Αλλιώς, αν διενεργείται λ.χ. με βάση το χρώμα, είναι παράνομη.

Προσβλητική προσφώνηση. Η χρήση της λέξης «γύφτος» αποτελεί προσβολή προσωπικότητας και ρατσιστική συμπεριφορά και επισύρει τις ποινικές κυρώσεις του νόμου 3304/2005. Το αυτό ισχύει για παρόμοιες ταπεινωτικές/υβριστικές εκφράσεις που χρησιμοποιούνται εναντίον αλλοδαπών που έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά από την πλειονότητα των Ελλήνων.

Δημοτολογική αφάνεια. Η έλλειψη ληξιαρχικών πράξεων γέννησης σε συνδυασμό με τον δυσαπόδεικτο καθορισμό ιθαγένειας λόγω έλλειψης διάφορων άλλων εγγράφων (π.χ. ληξιαρχικών πράξεων γάμου των γονέων) διευκολύνουν την αδράνεια των αρμόδιων υπηρεσιών των δήμων, με αποτέλεσμα να ανακυκλώνεται ένα καθεστώς αφάνειας για έναν σημαντικό αριθμό Ρομά. Η εγρήγορση των κοινωνικών υπηρεσιών σε συγκεντρώσεις Ρομά όπου υπάρχουν παιδιά με προβλήματα ληξιαρχικής και δημοτολογικής εγγραφής μπορεί να καλύψει εν μέρει την έλλειψη ειδικής καταγραφής από τους δήμους. Επίσης, το ιατρικό προσωπικό, δηλ. τα μαιευτήρια, έχουν από τον νόμο την υποχρέωση να μεριμνούν για την αποστολή των κατάλληλων πιστοποιητικών στα ληξιαρχεία όταν οι γονείς το αμελούν (άρθρο 21, παρ.1-2, ν. 344/1976). Η χρήση της ειδικής νομοθεσίας του 1978 και του 1979 (βλ. Γενικές Διαταγές 212/1978 και 81/1979) μπορεί να επιλύσει τέτοια προβλήματα και οι αρμόδιες υπηρεσίες πρέπει να υποδεικνύουν τη λύση αυτή στους έλληνες Ρομά.

Το στερεότυπο του νομάδα. Όσοι από τους τσιγγάνους μετακινούνται για εποχιακή εργασία έχουν πλέον σταθερή κατοικία. Η βεβαίωση μονίμου κατοικίας χορηγείται μετά από

διαμονή δύο ετών σε ένα δήμο, που μπορεί να πιστοποιηθεί από κάποιο από τα προβλεπόμενα δικαιολογητικά (λογαριασμοί ΔΕΚΟ, εκκαθαριστικό από Δ.Ο.Υ., παρακαλούθηση σχολείου από τα παιδιά) ή «με κάθε πρόσφορο μέσο». Δεν νοείται άρνηση έκδοσης αυτής της βεβαίωσης με την αιτιολογία ότι η οικία που χρησιμοποιούν οι σιγγάνοι δεν εμπίπτει στα πρότυπα της κατοικίας της κυρίαρχης ομάδας.

Οι συνθήκες προσωρινής εγκατάστασης. Με δεδομένο ότι οι σκηνές/παραπήγματα αποτελούν κατοικία, οι αστυνομικές έρευνες στους καταυλισμούς οφείλουν να τηρούν τις εγγυήσεις του ασύλου της κατοικίας (δηλ. παρουσία εισαγγελέα). Επίσης οι καταυλισμοί, είναι συνήθως εγκαταστάσεις με απαράδεκτες συνθήκες διαβίωσης και υγιεινής. Διεθνείς κανόνες ορίζουν ότι προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια οι συνθήκες στέρησης βασικών ζωτικών αγαθών (νερού, ηλεκτρικού) και διακινδύνευσης της υγείας (έλλειψη αποχέτευσης). Η νόμιμη διοικητική αντίδραση σε αυτή την κατάσταση δεν είναι η αδράνεια των αρχών ή η έξωση (που μεταθέτει το πρόβλημα σε άλλη περιοχή) αλλά η μετεγκατάσταση σε κατάλληλο χώρο με μέριμνα και συνεννόηση των όμορων δήμων και της οικείας αποκεντρωμένης διοίκησης. Η ασφαλής και κατάλληλη στέγη δεν είναι προνομιακή μεταχείριση αλλά υποχρέωση της Πολιτείας. Η κύρια αρμοδιότητα για την εκκίνηση της διαδικασίας στέγασης των άπορων κατοίκων ανήκει στον δήμο όπου αυτοί κατοικούν ενώ, η εποπτική αρμοδιότητα της αποκεντρωμένης διοίκησης μπορεί να διευκολύνει ώστε να δοθεί λύση στο πλαίσιο μιας ευρύτερης πολεοδομικής ενότητας, ή σε περίπτωση αδράνειας της δημοτικής αρχής.

Η αποθάρρυνση της μόνιμης εγκατάστασης. Η αποθάρρυνση από τοπικές ή αποκεντρωμένες αρχές της μόνιμης εγκατάστασης σε κατοικίες μέσω απαγορευτικών όρων χρήσεων γης ή δυσανάλογων προστίμων, αφενός ακυρώνει την προσπάθεια στεγαστικής αποκατάστασης της ελληνικής Πολιτείας, αφετέρου μπορεί να ελεγχθεί ως έμμεση διάκριση και να επισύρει σχετικές κυρώσεις.

Το στερεότυπο της εγκληματικότητας. Οι Ρομά δεν είναι εν δυνάμει εγκληματίες. Κάθε κλειστή κοινότητα, ιδίως αν δεν έχει πρόσβαση στην τυπική εργασία ή σε άλλα κοινώς διαθέσιμα δημόσια αγαθά, τείνει προς παραβατικές συμπεριφορές. Η κοινωνική ένταξη των Ρομά μπορεί και πρέπει να ενθαρρύνεται με θετικά μέτρα σε κάθε τομέα της κοινωνικής ζωής.

Η έλλειψη σχολικής εκπαίδευσης. Το δικαίωμα των παιδιών Ρομά στην εκπαίδευση εμποδίζεται όχι μόνο λόγω της μετακίνησης πολλών οικογενειών για να απασχοληθούν σε

εποχιακές αγροτικές εργασίες, αλλά και λόγω της χρόνιας περιθωριοποίησης των κοινοτήτων Ρομά, που οδηγεί συχνά τα παιδιά σε αναλφαβητισμό και εργασιακή εκμετάλλευση. Ο ΣτΠ θεωρεί ως ιδιαίτερης σημασίας την διασφάλιση της εγγραφής, της φοίτησης και της ισότιμης ένταξης των παιδιών Ρομά στο σχολείο, με τη συνδρομή προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας, διευκόλυνσης της μεταφοράς τους προς το σχολείο και κοινωνικής υποστήριξης των οικογενειών τους, τουλάχιστον καθ' όλη τη διάρκεια της 9ετούς υποχρεωτικής φοίτησης.

Εθνική καταγωγή

7. Εθνική καταγωγή

Ο όρος εθνική καταγωγή ταυτίζεται συχνά με την ιθαγένεια/υπηκοότητα και είναι ευρύτερος του όρου εθνοτική καταγωγή ο οποίος αφορά πολιτισμικά χαρακτηριστικά ανθρώπινων ομάδων. Η εθνοτική καταγωγή κάποιου προσώπου που είναι υπήκοος κάποιας χώρας είναι αδιάφορη για το δίκαιο και συνακόλουθα για τις συναλλαγές του με την ελληνική διοίκηση (εκτός της περίπτωσης των *ομογενών*). Αποκτά όμως σημασία όταν σχετίζεται με την κατάσταση της εθνοτικής ομάδας στη χώρα προέλευσης, ιδίως στην περίπτωση των αιτούντων άσυλο. Στις συναλλαγές όμως με τη διοίκηση συχνά τόσο η εθνική όσο και η εθνοτική καταγωγή συχνά έχουν σημασία καθώς τόσο το νομοθετικό πλαίσιο όσο και το στέλεχος της διοίκησης έρχονται αντιμέτωποι με ζητήματα που θεωρούν δυσεπίλυτα. Για παράδειγμα, η μη κατανόηση (εξ αρχής) της διαφορετικής λειτουργίας των ονοματεπωνυμικών στοιχείων σε χώρες ισπανόφωνης παράδοσης ή της Υποσαχάριας Αφρικής, οδηγεί σε τλαιπωρία τον συναλλασσόμενο και σε μεγάλη σπατάλη χρόνου την ελληνική διοίκηση (ερωτήματα, εγκύκλιοι κ.λπ.).

Αναφέρουμε εδώ τις κυριότερες κοινότητες αλλοδαπών, υπηκόων τρίτων χωρών (δηλ. εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης), που ζουν στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα στατιστικά των αρμόδιων αρχών της χώρας [βλ. πίνακα που ακολουθεί]. Τα διοικητικά ζητήματα που αναφέρονται έχουν καταγραφεί από τα στελέχη του ΣτΠ κατά τον χειρισμό αναφορών.

Ιθαγένεια μεταναστών (εκτός ΕΕ) στην Ελλάδα με άδεια διαμονής (ΥΠΕΣ 2012)	Ιθαγένεια αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα (Υπ. Δημ. Τάξης και Υπηρεσία Ασύλου 2013)	Προηγούμενη ιθαγένεια ατόμων που έλαβαν την ελληνική ιθαγένεια λόγω γέννησης και φοίτησης στην Ελλάδα (ΥΠΕΣ 3/2010-8/2012)
1. Αλβανία	1. Αφγανιστάν	1. Αλβανία
2. Ουκρανία	2. Πακιστάν	2. Αίγυπτος
3. Πακιστάν	3. Αλβανία	3. Αρμενία
4. Γεωργία	4. Γεωργία	4. Συρία
5. Ινδία	5. Συρία	5. Μολδαβία
6. Αίγυπτος	6. Αίγυπτος	6. Ουκρανία
7. Ρωσία	7. Νιγηρία	7. Γεωργία
8. Φιλιππίνες	8. Μπαγκλαντές	8. Ινδία
9. Μολδαβία	9. Ιράν	9. Σερβία
10. Μπαγκλαντές	10. Ερυθραία	10. Ρωσία
11. Κίνα	11. Λαϊκή Δημοκρατία Κονγκό	11. Πακιστάν

Ακολουθούν πληροφορίες για τις κυριότερες κοινότητες αλλοδαπών στην Ελλάδα

7.1 Αλβανοί

Χώρα προέλευσης

Αλβανία. Η χώρα στα αλβανικά ονομάζεται «Σκιπρία».

Εθνοτικές διαφοροποιήσεις

Ανάμεσα στους αλβανούς υπηκόους που βρίσκονται στην Ελλάδα υπάρχουν σημαντικές ομάδες που χαρακτηρίζονται ως Έλληνες, Βλάχοι, Σλαβόφωνοι και Τσιγγάνοι (ή Ρομά), καθώς και άτομα με εθνοτικά μικτή οικογένεια. Ένα σημαντικό τμήμα τους κατηγοριοποιείται από τις ελληνικές αρχές ως ομογενείς («Βορειοηπειρώτες») και κατέχει ειδική άδεια παραμονής που ονομάζεται Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας Ομογενούς (ΕΔΤΟ).

Γλώσσα

Αλβανικά, η οποία γράφεται με λατινικούς χαρακτήρες. Οι ίδιοι οι ομιλητές αποκαλούν την γλώσσα τους «Σκιπ».

Θρησκεία

Μουσουλμάνοι Σουνίτες, Χριστιανοί Ορθόδοξοι και Καθολικοί.

Ζητήματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

Αναγραφή των ελληνικών τοπωνυμίων σε αλβανικά έγγραφα. Αλβανοί που έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα αναγράφονται στα αλβανικά δημόσια έγγραφα (π.χ. διαβατήρια) με τόπο γέννησης που αποδίδεται στην αλβανική γλώσσα π.χ. Selanik αντί του αποδεκτού από το ελληνικό κράτος Thessaloniki. Ο ΣτΠ θεωρεί ότι η διεθνής πρακτική επιβάλλει την αναγραφή των τοπωνυμίων στη γλώσσα της χώρας υποδοχής.

Ομογενείς. Ιδιαίτερη κατηγορία αλβανών υπηκόων αποτελούν οι κάτοχοι ΕΔΤΟ. Παρά το γεγονός ότι για αυτούς ισχύουν απλοποιημένες διαδικασίες πολιτογράφησης, ακόμη και σήμερα (2013) ο αριθμός των ατόμων που παραμένει σε αυτό το καθεστώς υπερβαίνει τις 150 χιλιάδες. Σημειώνεται ότι τα αυξημένα δικαιώματα που ισχύουν για τους ομογενείς κατόχους ΕΔΤΟ, που προκύπτουν από σειρά διάσπαρτων διατάξεων και καλύπτουν τομείς από την αγορά εργασίας μέχρι την πρόσβαση στο κοινωνικό κράτος, δεν έχουν εφαρμογή στους συζύγους ομογενών. Εκτός ειδικών περιπτώσεων, μόνο η κατοχή ΕΔΤΟ χαρακτηρίζει κάποιον ως ομογενή. Έτσι για παράδειγμα η «Βεβαίωση» για υποβολή δικαιολογητικών για την χορήγηση ΕΔΤΟ δεν αποδίδει την ομογενειακή ιδιότητα.

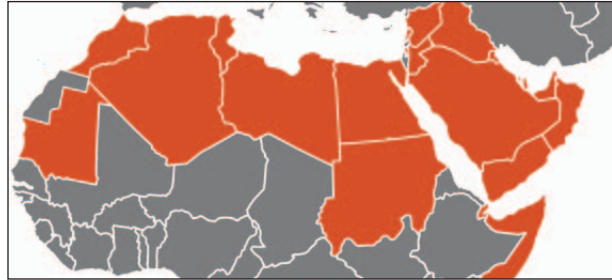
Ταυτοπροσωπίες. Συχνά προβλήματα ανακύπτουν από τη διαφορετική εκφορά των ονοματεπωνυμικών στοιχείων των Αλβανών στις δύο γλώσσες. Ανάλογα ζητήματα προκύπτουν και από τις συχνές αλλαγές και προσθήκες ονομάτων λόγω βάπτισης. Τα προβλήματα που προκύπτουν εντείνονται από τη σχετική ρευστότητα του θεσμικού πλαισίου στην Ελλάδα, το πλήθος των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, αλλά και την έλλειψη πληροφόρησης των εμπλεκόμενων για τις συνέπειες των αλλαγών. Όταν τα προβλήματα ταυτοπροσωπίας είναι σημαντικά και δεν μπορούν να επιλυθούν από τις ελληνικές αρχές τότε οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να παραπέμπονται να ακολουθήσουν τις προβλέψεις του αλβανικού δικαίου για τα ζητήματα ταυτοπροσωπίας.

Πιστοποιητικά. Παρεμφερές με το προηγούμενο είναι και το ζήτημα που αντιμετωπίζουν συνολικά οι αλβανοί υπήκοοι σχετικά με τα πιστοποιητικά σπουδών τους. Πάρα πολλοί εγγράφονται ή/και αποφοιτούν από τα ελληνικά σχολεία με διαφορετικό –συνήθως- όνομα απ’ αυτό που αναγράφεται στο διαβατήριό τους, με αποτέλεσμα να ανακύπτει ζήτημα ταυτοπροσωπίας. Ανάλογα προβλήματα αντιμετωπίζουν και όσοι αλβανοί υπήκοοι, ομογενείς και μη, αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια. Η επισημείωση των αληθών στοιχείων στους τίτλους συνήθως λύνει το πρόβλημα.

7.2 Προερχόμενοι από Αραβικά κράτη

Χώρες προέλευσης

Μαρόκο, Μαυριτανία, Αλγερία, Τυνησία, Λιβύη, Αίγυπτος, Σουδάν, Λίβανος, Συρία, Ιορδανία, Παλαιστίνη, Ιράκ, Σομαλία και χώρες του Περσικού Κόλπου. Ιστορικά, ο χαρακτηρισμός της «Αραβίας» αφορά μόνο την αραβική χερσόνησο, ενώ η νότια όχθη της Μεσογείου αποκαλείται Μαγκρέμπ, που μεταφράζεται ως η χώρα των Βερβέρων (Μπαρμπαριά). Σημαντικοί αραβικοί πληθυσμοί ζουν και σε άλλα κράτη όπως στο Ιράν και στην Τουρκία.

Εθνοτικές διαφοροποιήσεις

Στα περισσότερα αραβικά κράτη υπάρχουν μικρές ή μεγάλες μειονοτικές ομάδες, είτε εθνοτικές και γλωσσικές (π.χ. Κούρδοι, Βέρβεροι), είτε θρησκευτικές (π.χ. Σίιτες Μουσουλμάνοι, Δρούζοι, Μονοφυσίτες Χριστιανοί).

Γλώσσα

Αραβικά με σημαντικές διαλεκτικές διαφοροποιήσεις. Σχεδόν όλοι όμως γνωρίζουν και συνεννοούνται στην κοινή αραβική. Τα σύγχρονα αραβικά διαφέρουν από τα κλασσικά αραβικά (του Κορανίου), περίπου όπως τα σύγχρονα ελληνικά διαφέρουν από αυτά της Καινής Διαθήκης. Η γλώσσα διαβάζεται από τα δεξιά προς τα αριστερά. Την φωνολογία του αραβικού αλφαβήτου χρησιμοποιούν και αρκετές άλλες γλώσσες του μουσουλμανικού κόσμου αλλά συνήθως δεν είναι καταληπτές από όσους είναι αποκλειστικά αραβόφωνοι.

Θρησκεία

Ισλάμ, κυρίως Σουνίτες. Υπάρχουν μεγάλες κοινότητες Χριστιανών κυρίως στην Αίγυπτο (Κόπτες), στη Συρία (Ορθόδοξοι), στον Λίβανο (Καθολικοί Μαρωνίτες και Ορθόδοξοι) και στο Ιράκ (Καθολικοί, Ασσυροχαλδαίοι).

Ζητήματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

Σύριοι πολίτες. Οι ελληνικές διπλωματικές αρχές έχουν αποχωρήσει από την Συρία από το 2012 και για τον λόγο αυτό δεν είναι δυνατός ο έλεγχος εγγράφων που προέρχονται από αυτή τη χώρα. Για τις όποιες εξελίξεις συστήνεται επικοινωνία με το Υπουργείο Εξωτερικών. Αντίστοιχα προβλήματα δημιουργούνται και από την αναστολή λειτουργίας της Συριακής Πρεσβείας στη Αθήνα. Επί του παρόντος οι σύριοι πολίτες εξυπηρετούνται από την πρεσβεία τους στη Βουλγαρία για θέματα όπως η ανανέωση των ταξιδιωτικών εγγράφων τους.

Παλαιστίνιοι. Ο έλεγχος των περιοχών που ανήκουν στην Παλαιστινιακή Αρχή δεν είναι δεδομένος. Παλαιστίνιοι που προέρχονται από την περιοχή της Γάζας δεν είναι απαραίτητα δυνατό να εξυπηρετηθούν από τις υπηρεσίες της χώρας που ελέγχουν την περιοχή της Δυτικής Όχθης του Ιορδάνη ποταμού. Οι Παλαιστίνιοι της Συρίας, της Αιγύπτου και του Λιβάνου είναι συχνά ανιθαγενείς.

Αλιεργάτες. Από τις παλιότερες μεταναστευτικές κοινότητες στην Ελλάδα είναι οι αιγύπτιοι αλιεργάτες. Προέρχονται κυρίως από περιοχές της Ερυθράς Θάλασσας και μετανάστευσαν στην Ελλάδα με ειδικές διακρατικές συμφωνίες προσέλκυσης εξειδικευμένου προσωπικού. Τα τελευταία χρόνια με την πτώση του αλιευτικού εισοδήματος αντιμετωπίζουν πρόβλημα διατήρησης του καθεστώτος διαμονής τους στη χώρα, ενώ έχουν γίνει συχνά στόχος ρατσιστικών επιθέσεων.

7.3 Αφγανοί

Χώρα προέλευσης

Αφγανιστάν.

Εθνοτικές διαφοροποιήσεις

Παστούν (εθνότητα που ζει και στο Πακιστάν) κυρίως, αλλά και Ουζμπέκοι, Τατζίκοι, Χαζάροι κ.ά.

Γλώσσα

Ντάρι, η οποία προσομοιάζει με τα Φάρσι τη γλώσσα του Ιράν και Παστούν, η οποία ομιλείται και από πολλούς Πακιστανούς. Και οι δύο γλώσσες γράφονται με αραβικούς χαρακτήρες.

Θρησκεία

Κυρίως Σουνίτες. Σε αντίθεση με την δημογραφία του Αφγανιστάν η πλειονότητα των Αφγανών που βρίσκονται στην Ελλάδα είναι Σίιτες που συχνά έχουν υποστεί διώξεις από τις εξτρεμιστικές ομάδες Σουνιτών (Ταλιμπάν)

Ζητήματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

Διπλωματική αποστολή. Δεν υπάρχει πρεσβεία της χώρας στην Ελλάδα μέχρι σήμερα (2013) ενώ τα αιτήματα των ελληνικών αρχών απευθύνονται συνήθως στις διπλωματικές αρχές του Αφγανιστάν στην Ιταλία ή στη Βουλγαρία. Αντίστοιχα ούτε η Ελλάδα διαθέτει πρεσβεία στο Αφγανιστάν και η περιοχή εξυπηρετείται από την ελληνική πρεσβεία στο Πακιστάν.

Πρόσφυγες. Από το Αφγανιστάν προέρχονται οι περισσότεροι πρόσφυγες στην Ελλάδα. Ο μακροχρόνιος εμφύλιος πόλεμος στη χώρα έχει οδηγήσει σε εκτοπισμό εκατομμύρια ανθρώπους από τους οποίους οι περισσότεροι, στον δρόμο για μια καλύτερη ζωή, περνούν από τα στρατόπεδα προσφύγων του Ιράν και του Πακιστάν, όπου διαβιούν σήμερα περίπου 3 εκατομμύρια άνθρωποι. Περισσότερα προβλήματα ασφάλειας έχουν οι περιοχές που συνορεύουν με το Πακιστάν, όπως η επαρχία Κανταχάρ.

Γυναίκες. Εφαρμόζοντας τη μουσουλμανική παράδοση, οι γυναίκες είναι συνήθως καλυμμένες. Δεν είναι συνηθισμένο να κάνουν χειραψία με άτομα του άλλου φύλου. Δεν ανοίγουν την πόρτα τους όταν δεν υπάρχει συγγενής άνδρας στο σπίτι τους. Είναι πολύ πιθανό οι γυναίκες να έχουν χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και κοινωνικής λειτουργικότητας.

7.4 Γεωργιανοί

Χώρα προέλευσης

Γεωργία. Οι ίδιοι αποκαλούν την χώρα τους «Σακαρτβέλο». Οι περιοχές της Αμπχαζίας και της Νότιας Οσετίας, στα βορειοδυτικά και βόρεια της χώρας αντίστοιχα, δεν ελέγχονται σήμερα από την κυβέρνηση της Γεωργίας.

Εθνοτικές διαφοροποιήσεις

Η μεγαλύτερη μειονοτική ομάδα στη Γεωργία είναι οι Αρμένιοι. Ανάμεσα στους γεωργιανούς υπηκόους στην Ελλάδα υπάρχουν πρόσωπα που χαρακτηρίζονται από τις γεωργιανές ή/και τις ελληνικές αρχές ως Έλληνες (Πόντιοι).

Γλώσσα

Γεωργιανά. Οι ίδιοι ονομάζουν την γλώσσα τους «Καρτούλι».

ქართული [δείγμα γραφής στο γεωργιανό αλφάβητο]

Θρησκεία

Κυρίως Χριστιανοί Ορθόδοξοι με μουσουλμανική μειονότητα (κυρίως Αζέροι)

Ζητήματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

Ομογενείς. Κατά την πορεία ανεξαρτητοποίησης της Γεωργίας, στις αρχές της δεκαετίας του '90, υπήρξε εμφύλιος πόλεμος και το ελληνικό κράτος εκκένωσε σημαντικό μέρος του πληθυσμού με ελληνικές ρίζες (επιχείρηση Χρυσόμαλλο Δέρας). Οι ηλικιωμένοι, κυρίως, έλληνες ομογενείς που παραμένουν στη Γεωργία βρίσκονται ή έλκουν καταγωγή από την περιοχή Τσάλκα στα νοτιοανατολικά της χώρας. Σημαντικότερο πρόβλημα που αναφέρεται είναι η διακοπή των συντάξεων των υπερηλίκων ομογενών καθώς έχει τεθεί ως όρος να έχει προϋπάρξει του αιτήματος συνταξιοδότησης 20ετής διαμονή τους στην Ελλάδα.

Γυναίκες. Περισσότερο από το 60% των μεταναστών από τη Γεωργία είναι γυναίκες. Αυτό αποτελεί τυπικό παράδειγμα μετανάστευσης στην Ελλάδα από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, που οφείλεται στην εύκολη σχετικά πρόσβαση στην απασχόληση ως οικιακές βοηθοί και στην εργασία σε ξενοδοχεία και χώρους εστίασης. Καθώς όμως οι περισσότερες αφήνουν στη χώρα τους οικογένειες με μικρά παιδιά δημιουργείται μεγάλη ψυχολογική πίεση στις ίδιες και αυξημένες ανάγκες επικοινωνίας. Μέρος της ανάγκης αυτής εξυπηρετείται συνήθως με τη χορήγηση βίζας σε μέλη της οικογένειας τους για επίσκεψη.

Μετανάστευση. Η Ελλάδα είναι μια από τις κύριες χώρες μετανάστευσης της γεωργιανής διασποράς. Η γεωγραφική κατανομή του γεωργιανού πληθυσμού στη χώρα μας ακολουθεί την εγκατάσταση του πληθυσμού των παλινοστούντων από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Το μεγαλύτερο μέρος τους έχει εγκατασταθεί στη Μακεδονία. Η αδυναμία διατήρησης του καθεστώτος νόμιμης διαμονής για εργασία οδηγεί μέρος των γεωργιανών μεταναστών στην υποβολή αιτήματος χορήγησης πολιτικού ασύλου. Οι χρονοβόρες διαδικασίες τελεσίδικου ελέγχου των αιτημάτων τους εξασφαλίζει για ικανό χρόνο την παράταση της διαμονής τους στην Ελλάδα.

7.5 Ινδοί

Χώρα προέλευσης

Ινδία.

Εθνοτικές διαφοροποιήσεις

Πέρα από τους ινδουιστές, που είναι η μεγαλύτερη ομάδα του πληθυσμού, στην Ελλάδα συναντούμε ινδούς πολίτες που είναι μουσουλμάνοι που μπορεί να προέρχονται από οποιοδήποτε σημείο της χώρας και Σιχ, που προέρχονται συνήθως από το κρατίδιο Παντζάμπ, στο βορειοδυτικό μέρος της Ινδίας κοντά στα σύνορα με το Πακιστάν.

Γλώσσα

Επίσημη γλώσσα είναι τα Χίντου (ινδικά) τα οποία γνωρίζει σημαντικό μέρος του πληθυσμού. Συχνά οι προερχόμενοι από τα ανατολικά της χώρας μιλούν τα Μπενγκάλι (που είναι η κύρια γλώσσα του Μπανγκλαντές), ενώ στα βόρεια και δυτικά μιλούν τα Ούρντου (που είναι η κύρια γλώσσα του Πακιστάν).

Θρησκεία

Κυρίως Ινδουιστές, Μουσουλμάνοι και Σιχ. Οι Ινδουιστές είναι πολυθεϊστές και ασκούν την θρησκεία τους περισσότερο ατομικά και λιγότερο σε ναούς. Μεγάλη τους γιορτή είναι η αστμί (ashtmi) που συνοδεύεται από νηστεία. Οι ινδοί Μουσουλμάνοι ανήκουν συνήθως στο σουνιτικό κλάδο του Ισλάμ. Οι Σιχ είναι μονοθεϊστές και η λατρεία τους έχει κάποιες ομοιότητες τόσο με τον Ινδουισμό όσο και με το Ισλάμ. Οι άντρες μέλη υποχρεούνται να μην κόβουν τα μαλλιά τους και να τα καλύπτουν με τουρμπάνι, ενώ απαγορεύεται η κατανάλωση αλκοόλ και καπνού. Μπορεί να φέρουν μαζί τους και κάποια συμβολικά αντικείμενα που είναι σημαντικά για την πίστη τους όπως, μεταλλικό βραχιόλι, χτένα και μικρό μαχαίρι.

Ζητήματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

Μετανάστες. Αποτελούν μια από τις παλιότερες μεταναστευτικές κοινότητες της Ελλάδας και έχει παρατηρηθεί μια σταθερή τάση επιστροφής στην Ινδία λόγω του γρήγορου ρυθμού αναπτυξής της. Απασχολούνται κυρίως στην αγροτική καλλιέργεια, στις κατασκευές, στα εργοστάσια και στις μικρές επιχειρήσεις όπως μίνι-μάρκετ και εστίαση. Υπάρχουν όμως και αρκετοί εξειδικευμένοι επαγγελματίες, κυρίως στον τομέα της πληροφορικής, οι οποίοι έρχονται για μερικούς μήνες στην Ελλάδα ώστε να παρέχουν αυτές τις υπηρεσίες.

Καύση νεκρών. Η παραδοσιακή κηδεία των ινδουιστών ακολουθείται από καύση του νεκρού. Αυτή η διαδικασία δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην Ελλάδα καθώς δεν έχουν ιδρυθεί ακόμη οι κατάλληλοι χώροι.

Παρένθετη μητρότητα. Έχουν παρατηρηθεί κάποιες ασυμβατότητες ανάμεσα στο ελληνικό (και γενικότερα το ευρωπαϊκό) πλαίσιο δικαίου και το αντίστοιχο ινδικό στα ζητήματα παρένθετης μητρότητας. Ενώ στην Ελλάδα απαιτείται δικαστική απόφαση για την υλοποίηση μιας τέτοιας διαδικασίας, στην Ινδία το πλαίσιο φαίνεται να είναι αρκετά απλοποιημένο και να αρκεί μια συμφωνία με συμβόλαιο μεταξύ των μερών. Έτσι έχει συμβεί σε διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης να υπάρχουν δυσκολίες πιστοποίησης των αληθινών γονέων του τέκνου που γεννήθηκε από παρένθετη μητέρα.

7.6 Πακιστανοί

Χώρα προέλευσης

Πακιστάν. Οι περισσότεροι στην Ελλάδα προέρχονται από την περιοχή του Γκουρτζάτ και το Κασμίρ.

Εθνοτικές διαφοροποιήσεις

Η κυριότερη εθνοτική ομάδα είναι οι Παντζάμπι και ακολουθούν σε πληθυσμό οι Παστούν και οι Σίντι.

Γλώσσα

Ούρντου, που γράφεται με αραβικό αλφάβητο.

Θρησκεία

Ισλάμ (κυρίως Σουνίτες).

Ζητήματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

Αναφορές στον ΣτΠ. Αν και αποτελούν λιγότερο από το 7% των μεταναστών στην χώρα μας οι πακιστανοί υπήκοοι είναι η μεγαλύτερη ομάδα μη Ελλήνων αναφερομένων στο ΣτΠ. Συχνότερος λόγος αναφοράς είναι οι μεγάλες καθυστερήσεις στις εκδόσεις και ανανεώσεις των αδειών διαμονής, κυρίως στις περιοχές όπου υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση του πληθυσμού τους (ιδιαίτερα στην Αττική, Βοιωτία, Κορινθία). Συχνά είναι και τα παράπονα για την αντιμετώπισή τους από τις ελληνικές διπλωματικές αρχές στο Πακιστάν.

Οικογενειακή συνένωση. Συχνό θέμα αναφοράς των πακιστανών πολιτών προς τον ΣτΠ είναι οι τεράστιες καθυστερήσεις στην ολοκλήρωση των διαδικασιών επανένωσής τους με μέλη των οικογενειών τους, που συχνά ξεπερνούν τα 3 χρόνια από την ημερομηνία αίτησής τους. Οι αιτιολογίες που προβάλλονται από τις ελληνικές αρχές είναι η υποστελέχωση των ελληνικών προξενικών αρχών που καλούνται να διακριβώσουν τους οικογενειακούς δεσμούς των αιτούντων αλλά και η δυσκολία ελέγχου της γνησιότητας των δικαιολογητικών που προσκομίζουν οι πακιστανοί πολίτες.

Επικύρωση εγγράφων. Συνδεόμενη με την προαναφερθείσα αιτιολογία είναι και η άρνηση ή η δυστοκία των προξενικών μας αρχών στην επικύρωση εγγράφων των πακιστανικών δημοσίων εγγράφων.

7.7 Μπαγκλαντεσιανοί

Χώρα προέλευσης

Μπαγκλαντές, που ετυμολογείται ως «χώρα των Μπάνγκλα». Παλιότερα ονομαζόταν Βεγγάλη και μεταγενέστερα Ανατολικό Πακιστάν.

Εθνοτικές διαφοροποιήσεις

Κυριότερη εθνοτική ομάδα είναι οι Μπενγκάλι (98%).

Γλώσσα

Μπενγκάλι ή Μπάνγκλα.

বাংলা

[δείγμα γραφής στην γλώσσα Μπάνγκλα]

Θρησκεία

Κυρίως Ισλάμ 90% και Ινδουισμός 9%.

Ζητήματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

Νομιμότητα της διαμονής. Το καθεστώς διαμονής τους και τα προβλήματα που απορρέουν από αυτό είναι σχεδόν αποκλειστικά ο μοναδικός λόγος που απευθύνονται στις υπηρεσίες του ΣτΠ. Οι καθυστερήσεις στην έκδοση των διοικητικών εγγράφων είναι το σημαντικότερο παράπονό τους, ενώ σημαντικά είναι και τα ζητήματα ασυνόδευτων ανηλίκων που παραμένουν στην χώρα.

Εκπροσώπηση της χώρας. Κατά τον χειρισμό των αναφορών τους ο ΣτΠ έχει εντοπίσει επιπλέον δυσκολίες που απορρέουν από το γεγονός της μη ύπαρξης διπλωματικής αντιπροσωπείας της Ελλάδας στην Ντάκα, γεγονός που σημαίνει ότι όλες οι ενέργειες γίνονται από το προξενείο στην Ινδία χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά. Υπάρχουν τεχνικές δυσκολίες αναγνώρισης διοικητικών εγγράφων που προέρχονται από το Μπανγκλαντές που συμβάλλουν στις διοικητικές καθυστερήσεις.

7.8 Ουκρανοί

Χώρα προέλευσης

Ουκρανία.

Εθνοτικές διαφοροποιήσεις

Στην Ελλάδα βρίσκονται τόσο Ουκρανόφωνοι όσο και Ρωσόφωνοι Ουκρανοί ενώ οι δύο γλώσσες γίνονται αμοιβαία κατανοητές και από τις δύο ομάδες. Ανάμεσα στους Ουκρανούς υπηκόους στην Ελλάδα υπάρχουν άτομα που χαρακτηρίζονται ως ελληνικής καταγωγής, ιδιαίτερα όσα προέρχονται από την περιοχή της Μαριούπολης (Mariopol) στην Αζοφική θάλασσα. Σε αρκετές περιπτώσεις, τα άτομα αυτά, δεν έχουν αποκτήσει ελληνική υπηκοότητα.

Γλώσσα

Ουκρανικά, Ρωσικά.

Θρησκεία

Ορθόδοξοι, Ουνίτες.

Ζητήματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

Γυναίκες. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία τα ποσοστά των γυναικών επί του συνόλου των Ουκρανών μεταναστών κυμαίνονται μεταξύ 72-82%. Απασχολούνται κυρίως σε οικιακές εργασίες, με έναν ή πολλαπλούς εργοδότες και φαίνεται να έχουν επιτύχει σε σημαντικό βαθμό τη διατήρηση της νομιμότητας διαμονής τους παρά την ύφεση στην εξαρτημένη εργασία. Ζητούν συχνά απλοποίηση στη διαδικασία χορήγησης άδειας εισόδου στη χώρα για τα μέλη των οικογενειών τους που τις επισκέπτονται.

Διπλή υπηκοότητα. Η ουκρανική νομοθεσία δεν επιτρέπει την λήψη δεύτερης υπηκοότητας. Αυτό δημιουργεί προβλήματα σε όσους ουκρανούς πολίτες θέλουν να ενσωματωθούν στην ελληνική κοινωνία χωρίς όμως να χάσουν τους δεσμούς τους με την χώρα καταγωγής τους.

Στράτευση. Τα αγόρια δεν μπορούν να ανανεώσουν τα ταξιδιωτικά έγγραφα τους εάν δεν ολοκληρώσουν την στρατιωτική θητεία τους στη χώρα τους.

Αποκλειστικοί νοσοκόμοι. Η Ελλάδα απαιτεί πιστοποιητικό αμοιβαιότητας από την Ουκρανία προκειμένου να επιτρέψει σε ουκρανούς πολίτες να ασκήσουν το προαναφερόμενο επάγγελμα. Η Ουκρανία όμως δεν εκδίδει τέτοιο πιστοποιητικό καθώς στο δικό της σύστημα υγείας δεν υφίσταται διάκριση μεταξύ νοσηλεύτη και «βοηθού νοσηλεύτη». Η τελευταία ιδιότητα είναι απαραίτητη για να ασκηθεί το επάγγελμα του αποκλειστικού νοσοκόμου στην Ελλάδα. Μετά από παρέμβαση του ΣτΠ εξαιρούνται της υποχρέωσης προσκόμισης όσοι ασκούσαν το επάγγελμα αυτό στην Ελλάδα επί σειρά ετών. Επιπλέον ο ΣτΠ έχει ζητήσει να εξαιρούνται από την απαίτηση και όσοι έχουν τα απαιτούμενα προσόντα και έχουν ενσωματωθεί στην ελληνική κοινωνία.

Θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις

8. Θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις

Οι θρησκευτικές, πολιτικές και λοιπές πεποιθήσεις εμπίπτουν στην έννοια των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων κατά τον νόμο 2472/1997, οπότε κατ' αρχήν απαγορεύεται η καταγραφή τους από κρατικές αρχές ή ιδιωτικούς φορείς, εκτός αν υπάρχει συγκεκριμένος νόμιμος σκοπός και ταυτόχρονα πιστοποιείται η σχετική συναίνεση του πολίτη. Έτσι λ.χ. επιτρέπεται η καταγραφή θρησκευόμενου στο ληξιαρχείο καθώς σ' αυτή στηρίζεται η άσκηση συγκεκριμένων δικαιωμάτων όπως η τέλεση θρησκευτικού γάμου, επιτρέπεται η καταγραφή αντιρρησιών συνείδησης στα στρατολογικά μητρώα καθώς σ' αυτή στηρίζεται η υπαγωγή σε ειδικό καθεστώς. Αν μια υπηρεσία εξετάζει το ενδεχόμενο να καταχωρίσει τέτοια στοιχεία, πρέπει να ζητήσει άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα ή να ερευνήσει εάν υπάρχει ήδη τέτοια άδεια. Πολλά σχετικά ζητήματα βρίσκονται ακόμη σε νομική εκκρεμότητα, όπως λ.χ. η καταγραφή θρησκευόμενου στα σχολικά μαθητολόγια.

Οι σχέσεις των θρησκευτικών κοινοτήτων με τη διοίκηση διέπονται από διαφορετικό νομικό καθεστώς:

- Οι Ορθόδοξες Εκκλησίες Ελλάδος, Κρήτης και Δωδεκανήσου, οι Ισραηλιτικές Κοινότητες και οι Μουφτείες ανήκουν στον δημόσιο τομέα,
- Σχεδόν όλες οι άλλες θρησκευτικές κοινότητες έχουν κατά κανόνα τη νομική μορφή σωματείου κατά τον Αστικό Κώδικα,
- Ορισμένες (ιδίως η Ρωμαιοκαθολική) εξακολουθούν να διέπονται από συγκεκριμένο καθεστώς.

Το κράτος δεν διαθέτει επίσημο μητρώο καταχώρισης θρησκευτικών κοινοτήτων, και οπότε χρειάζεται κάποια σχετική διαπίστωση, λ.χ. προκειμένου να εξεταστεί το κύρος ενός θρησκευτικού γάμου, αναζητείται το κατά πόσον η αντίστοιχη θρησκευτική κοινότητα έχει ποτέ λάβει άδεια ίδρυσης ναού από το Υπουργείο Παιδείας βάσει του α.ν. 1363/1938.

Ζητήματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

Άδειες ίδρυσης ναών. Σύμφωνα με τον α.ν. 1363/1938, για την ίδρυση και λειτουργία ναού απαιτείται ειδική άδεια από το Υπουργείο Παιδείας. Πολλές από τις προϋποθέσεις του νόμου αυτού έχουν παύσει να ισχύουν, ιδίως μετά την απόφαση 4202/2012 Συμβουλίου της Επικρατείας, παραμένει όμως σε ισχύ η συνταγματική προϋπόθεση του χαρακτηρισμού της θρησκείας ως «γνωστής», δηλαδή το κατά πόσο το δόγμα της είναι φανερό και προσβάσιμο. Στην πράξη, οι μοναδικές θρησκευτικές κοινότητες των οποίων οι σχετικές αιτήσεις εξακολουθούν να απορρίπτονται είναι η Σαϊεντολογία (Scientology) και διάφορα σωματεία αρχαιοελληνικών θρησκειών. Πρόβλημα επίσης αποτελεί, ακόμη και σε περιπτώσεις ναών κανονικά αδειοδοτημένων, η άνιση μεταχείρισή τους σε σχέση με τους ναούς των «κρατικών» θρησκευμάτων ως προς προνόμια που απορρέουν από τη νομική τους μορφή, ιδίως φορολογικά ή πολεοδομικά. Δήμοι ή άλλοι δημόσιοι φορείς δεν υποχρεούνται να παραχωρούν αίθουσές τους για θρησκευτικές εκδηλώσεις, ωστόσο τυχόν αρνητικές σχετικές απαντήσεις τους μπορούν να ελεγχθούν ως προς την τήρηση ίσης μεταχείρισης.

Αστική κατάσταση. Στις ληξιαρχικές πράξεις γέννησης καταχωρίζεται θρήσκευμα εφόσον δηλωθεί από τους γονείς ή από τον ίδιο τον ενδιαφερόμενο μετά την ενηλικίωσή του. Προβλήματα έχουν παρουσιαστεί σε περιπτώσεις θρησκειών που δεν έχουν λάβει άδεια ίδρυσης ναού, όμως σύμφωνα με πρόσφατο έγγραφο του Υπουργείου Εσωτερικών ακόμη και στις περιπτώσεις αυτές το ληξιαρχείο οφείλει να προχωρά αυτοδυνάμως σε εξέταση της αίτησης. Στις ληξιαρχικές πράξεις γάμου, προϋπόθεση καταχώρισης θρησκευτικού γάμου είναι το «υποστατό» του, δηλαδή το νομικό του κύρος. Προβλήματα έχουν παρουσιαστεί σε περιπτώσεις τέλεσης γάμων από θρησκευτικές κοινότητες που δεν έχουν λάβει άδεια ίδρυσης ναού ή που δεν έχουν εγγράψει τους λειτουργούς τους σε σχετικό μητρώο που τηρούν οι αποκεντρωμένες διοικήσεις. Σε ζητήματα ταφής, τα νεκροταφεία είναι δημοτικά και δεν επιτρέπεται να εξαρτούν το δικαίωμα ταφής ή το σχετικό κόστος από το θρήσκευμα του νεκρού. Ακόμη και όπου παρέχεται η δυνατότητα ξεχωριστών τμημάτων με βάση το θρήσκευμα, η ταφή σε τέτοιο τμήμα προϋποθέτει τη συγκατάθεση των συγγενών του νεκρού.

Ελευθερία λατρείας και διάδοσης πεποιθήσεων. Το Σύνταγμα προστατεύει την ελεύθερη άσκηση λατρείας και τη διάδοση πεποιθήσεων. Προβλήματα παρατηρούνται σε περιπτώσεις άτυπων ναών που λειτουργούν χωρίς άδεια, οπότε κατά τον α.ν. 1363/1938 οι υπεύθυνοι κινδυνεύουν ακόμη και να διωχθούν ποινικά. Προβλήματα επίσης παρατηρού-

νται κατά την αστυνόμευση της δημόσιας διάδοσης θρησκευτικών πεποιθήσεων, καθώς συχνά τα αστυνομικά όργανα εκλαμβάνουν κάθε τέτοια διάδοση ως αξιόποινο «προσηλυτισμό» ακόμη και όταν δεν συντρέχουν οι ειδικές προϋποθέσεις του σχετικού νόμου.

Εργασία. Στο Δημόσιο, μοναδικές θέσεις εργασίας για τις οποίες νομίμως ζητείται δήλωση θρησκεύματος είναι ο κλάδος θεολόγων στη μέση εκπαίδευση και οι θρησκευτικοί λειτουργοί σε όσες θρησκευτικές κοινότητες είναι οργανωμένες με νομική μορφή ΝΠΔΔ. Για την εργασία στον ιδιωτικό τομέα ισχύει γενική απαγόρευση διάκρισης λόγω πεποιθήσεων, ενώ αρμόδια για την εξωδικαστική εξέταση σχετικών καταγγελιών είναι η Επιτροπή Ίσης Μεταχείρισης του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Εκπαίδευση. Σε ολόκληρη την εγκύκλια εκπαίδευση, το μάθημα των θρησκευτικών διατηρεί «ομολογιακό» χαρακτήρα, όμως ήδη από το 2013 για την απαλλαγή απ' αυτό αρκεί σχετική αίτηση των γονέων χωρίς ν' απαιτείται δήλωση ή πιστοποίηση άλλου θρησκεύματος όπως παλαιότερα. Διαμαρτυρίες μη ορθοδόξων μαθητών για φαινόμενα μισαλλοδοξίας στη συμπεριφορά εκπαιδευτικών ή στο διδακτικό υλικό, αντιμετωπίζονται κατά περίπτωση από το Υπουργείο Παιδείας.

Στράτευση. Η εκπλήρωση εναλλακτικής πολιτικής υπηρεσίας αντί στρατιωτικής θητείας προβλέπεται ήδη από τον νόμο 2510/1997 και αφορά τόσο θρησκευτικούς όσο και ιδεολογικούς αντιρρησίες. Σοβαρότερο εναπομένον πρόβλημα αποτελεί η διαδικασία υπαγωγής στο καθεστώς αυτό, καθώς στην πράξη για μεν τους θρησκευτικούς αντιρρησίες αρκεί βεβαίωση της οικείας θρησκευτικής κοινότητας, οι δε λοιποί καλούνται να πείσουν την αρμόδια επιτροπή για την ειλικρίνεια και σοβαρότητα των λόγων συνείδησης τους οποίους επικαλούνται.

Ειδικά ζήτματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

Μάρτυρες του Ιεχωβά. Οι Χριστιανοί Μάρτυρες του Ιεχωβά αναγνωρίστηκαν ως «γνωστή» θρησκεία με αποφάσεις του Συμβουλίου Επικρατείας από το 1975. Βασικό διοικητικό πρόβλημά τους αποτελούσε η άρνηση στράτευσης, όμως από το 1997 έχουν τη δυνατότητα να εκπληρώνουν εναλλακτική πολιτική υπηρεσία. Επίσης φαίνεται να έχει επιλυθεί το μείζον ληξιαρχικό ζήτημα του αυτοπροσδιορισμού τους, καθώς ήδη τα ληξιαρχεία τους καταχωρίζουν με την πλήρη ονομασία τους. Η άρνηση μετάγγισης αίματος γίνεται κατά κανόνα σεβαστή σε περιπτώσεις ενηλίκων ασθενών, ενώ όταν διαπιστώνεται διακινδύνευση της ζωής ανηλίκου, το νοσοκομείο μπορεί να ζητήσει εισαγγελική εντολή. Σε ζητήματα δημόσιου κηρύγματος, οι Μάρτυρες του Ιεχωβά αποτελούν ακόμη και σήμερα τον κύριο στόχο επιλεκτικής αστυνόμευσης.

Παλαιοημερολογίτες. Οι Παλαιοημερολογίτες ή «Γνήσιοι Ορθόδοξοι Χριστιανοί» αποτελούν ιδιαίτερες θρησκευτικές κοινότητες που δημιουργήθηκαν μετά την αποδοχή του Γρηγοριανού Ημερολογίου από την Εκκλησία της Ελλάδος το 1923. Βασικό διοικητικό πρόβλημά τους αποτελεί η ληξιαρχική καταχώριση του θρησκευόμενου και των γάμων, ιδίως λόγω του οργανωτικού κατακερματισμού τους. Πρόσφατα κάποιοι από αυτούς έχουν αξιώσει, χωρίς επιτυχία, ν' απαλλάσσονται από την υποχρέωση εγγραφής σε μηχανογραφημένα συστήματα (ΑΜΚΑ, ΑΦΜ) με επίκληση λόγων συνείδησης.

Προτεσταντικά δόγματα. Εκτός από τις παλαιές Ευαγγελικές Εκκλησίες, πρόσφατα δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα περισσότερες προτεσταντικές κοινότητες όπως Πεντηκοστιανοί, Βαπτιστές, Αντβεντιστές, Μορμόνοι. Οι νέες αυτές κοινότητες αντιμετωπίζουν τα γενικά προβλήματα ληξιαρχικής αναγνώρισης, αδειοδότησης ναών και αστυνόμευσης. Ειδικό ζήτημα αποτελεί η αξίωση των Αντβεντιστών να εξαιρούνται κατά τα Σάββατα από διοικητικές υποχρεώσεις όπως η διεξαγωγή εξετάσεων.

8.1 Μουσουλμάνοι

Περιγραφή

Ο μουσουλμανικός πληθυσμός που βρίσκεται στην Ελλάδα σήμερα είναι εθνοτικά ποικίλος, προέρχεται δηλαδή από κάθε σημείο του ισλαμικού κόσμου αλλά κυρίως από τις χώρες της Βόρειας Αφρικής, τη Μέση Ανατολή, την Κεντρική και Νότια Ασία και τα Βαλκάνια, περιλαμβανομένων και των ελλήνων Μουσουλμάνων κυρίως της Θράκης και των Δωδεκανήσων.

Από αυτούς οι περισσότεροι ανήκουν στον σουνίτικο κλάδο της θρησκείας (Sunni), ενώ οι προερχόμενοι από το Ιράν, το Ιράκ, τη Συρία και το Πακιστάν υπάρχουν πολλές πιθανότητες να είναι Σίιτες (Shi'a). Η κύρια διαφοροποίησή τους αφορά ποιον θεωρούν αποδεκτό διάδοχο του προφήτη Μωάμεθ, με τους Σουνίτες να θεωρούν ότι η εντολή της διαδοχής είναι πολιτική, ενώ οι Σίιτες επιμένουν ότι η διαδοχή νοείται μέσω οικογενειακών δεσμών του Μωάμεθ με τους επιγόνους του. Τα δύο δόγματα έχουν κοινές και ξεχωριστές παραδόσεις και γιορτές. Σπουδαιότερη κοινή γιορτή είναι το τέλος της νηστείας του Ραμαζανιού, ενώ οι Σίιτες θεωρούν ιδιαίτερα ιερή την ημέρα της «Ασούρα» κατά την οποία επήλθε το «σχίσμα» μεταξύ των δύο κλάδων της θρησκείας.

Όσον αφορά την Ελλάδα, στη Θράκη λειτουργούν τρεις Μουφτείες με έδρες την Ξάνθη, την Κομοτηνή και το Διδυμότειχο με επικεφαλής μουφτήδες που είναι δημόσιοι υπάλληλοι. Ο μουφτής είναι αφενός ο επικεφαλής ιερωμένος που προϊστάται των ιμάμηδων, των ιερέων δηλαδή που τελούν θρησκευτικές τελετές (γάμους, κηδείες κ.λπ.), αφετέρου όμως επιτελεί και το ρόλο του ιεροδικαστή (καδή), κρίνει δηλαδή με βάση τον ισλαμικό νόμο (Σαρία) ζητήματα που αφορούν κυρίως το οικογενειακό δίκαιο και κληρονομικά ζητήματα.

Ζητήματα για Διοικητική Αντιμετώπιση

Αναγνώριση πράξεων ισλαμικού δικαίου. Οι επίσημοι μουφτήδες του ελληνικού κράτους δικάζουν με βάση τον ισλαμικό νόμο οικογενειακές και γενικότερα αστικές υποθέσεις που αφορούν τους θρακιώτες μουσουλμάνους (ν. 1920/1991). Οι πράξεις που εκδίδουν ισχύουν μετά την έγκρισή τους από Μονομελές Πρωτοδικείο το οποίο κρίνει εάν εμπίπτουν στο πλαίσιο της αρμοδιότητας του μουφτή και εάν αντιβαίνουν προς το ελληνικό Σύνταγμα.

Κάλυψη γυναικών. Παραδοσιακά οι μουσουλμάνες γυναίκες καλύπτουν κάθε μέρος του σώματος τους με ενδυματολογικές διαφοροποιήσεις σε κάθε χώρα. “Hejab” (χετζάμπ) αποκαλείται το κεφαλομάντηλο, ενώ “niqab” (νικάμπ) είναι η κάλυψη όλου του προσώπου που αφήνει μόνο τα μάτια ελεύθερα. Με την “burqa” (μπούρκα), που χρησιμοποιείται κυρίως στην Κεντρική Ασία, καλύπτονται και τα μάτια με δικτυωτό υφασμάτινο πλέγμα. Η χρήση των τελευταίων δύο μορφών κάλυψης είναι πολύ σπάνια στους πληθυσμούς των μουσουλμάνων της Ελλάδας. Εάν υπάρχει ανάγκη αναγνώρισης του προσώπου συνήθως είναι αποδεκτό ο έλεγχος να γίνεται από γυναίκες ή τουλάχιστον να υπάρχει παρουσία γυναίκας στον χώρο.

Ζητήματα ταφής. Μουσουλμανικά νεκροταφεία λειτουργούν στην Ελλάδα μόνο στην Θράκη και στα Δωδεκάνησα. Ένας μουσουλμάνος που αποβιώνει σε άλλο μέρος της χώρας μπορεί είτε να μεταφερθεί σε αυτές τις περιοχές είτε στην χώρα καταγωγής του αν είναι αλλοδαπός. Στην περίπτωση που προκύπτουν ζητήματα για τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες του ελληνικού κράτους θα πρέπει να επιζητείται η συνεργασία κάποιας Μουφτείας ή της αντίστοιχης μεταναστευτικής κοινότητας.

Πολυγαμία. Αν και γενικά επιτρέπεται στο Ισλάμ, η πολυγαμία εν τούτοις ασκείται από πολύ μικρό ποσοστό αντρών μουσουλμάνων. Στην Ελλάδα πάντως δεν εφαρμόζεται, ενώ στους μετανάστες από τις μουσουλμανικές χώρες επιτρέπεται η οικογενειακή συνένωση μόνο με μια σύζυγο και τα παιδιά που έχουν αποκτήσει με αυτή (άρθρο 54, ν. 3386/2005).

Μπορείτε να επικοινωνείτε με τον Συνήγορο του Πολίτη:
Δευτέρα - Παρασκευή 08:30 - 14:00, Τετάρτη 08:30 - 16:30

Χατζηγιάννη Μέξη 5, Αθήνα 11528
(Περιοχή Χίλτον / Μετρό: Μέγαρο Μουσικής)

Τηλεφωνικό Κέντρο: 213130 6600, Φαξ: 210 7292 129
Πληροφορίες και ηλεκτρονική υποβολή αναφοράς
στην ιστοσελίδα www.synigoros.gr

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
THE GREEK OMBUDSMAN

@Synigoros
